Uchwała Nr LXII/302/2022
Rady Gminy w Orońsku
z dnia 30 sierpnia 2022 r.

w sprawie: uchwalenia „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Orońsko na lata 2021 – 2024 z perspektywą do roku 2028”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.), art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U z 2021 r. poz. 1973 z późn. zm.) po zasięgnięciu opinii Zarządu Powiatu w Szydłowcu, Rada Gminy w Orońsku uchwala, co następuje:

§ 1.

Uchwala się „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Orońsko na lata 2021 – 2024 z perspektywą do roku 2028” w brzmieniu określonym w załączniku do uchwały.

§ 2.

Traci moc uchwała Nr XV/72/2015 Rady Gminy w Orońsku z dnia 29 grudnia 2015 r. w sprawie uchwalenia „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Orońsko na lata 2014 – 2017 z perspektywą do roku 2021”.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Orońsko.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
/-/ Sylwester Różycki

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY OROŃSKO

na lata 2021 - 2024

z perspektywą do roku 2028

aktualizacja

Orońsko 2021

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE 5
1.1. Podstawa i zakres opracowania 5
2. STRESZCZENIE 6
3. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI 7
4. METODYKA 11
5.CHARAKTERYSTYKA GMINY 12
5.1. Położenie 12
5.2. Gospodarka 12
5.3. Rolnictwo 12
5.4. Demografia i mieszkalnictwo 13
5.5. Hydrografia i hydrogeologia 14
5.6. Sieć gazowa 15
5.7. Zaopatrzenie w ciepło 15
5.8. Układ komunikacyjny 16
5.9. Elektroenergetyka 17
5.10. Szkolnictwo i opieka zdrowotna 17
5.10.1. Szkolnictwo 17
5.10.2. Opieka zdrowotna 18
5.10.3. Kultura, zabytki i turystyka 18
6. OBSZARY INTERWENCJI 21
6.1. Gospodarowanie wodami 21
6.1.1. Wody powierzchniowe 21
6.1.2. Wody podziemne 21
6.1.3. Podsumowanie 21
6.1.4. Gospodarka wodno – ściekowa 22
6.1.4.1. Podstawa prawna 22
6.1.4.2.Sieć wodociągowa 22
6.1.4.3 Systemy melioracyjne 23
6.1.4.4. Sieć kanalizacyjna 24
6.1.5 Podsumowanie 25
6.2. Ochrona klimatu i jakości powietrza atmosferycznego 25
6.2.1. Podstawa prawna 25
6.2.2. Pomiary zanieczyszczenia powietrza 26
6.2.3. Zródła zanieczyszczenia powietrza 26
6.2.4. Podsumowanie 27
6.3. Gleby 27
6.3.1. Użytkowanie gruntów 27
6.3.2. Typy gleb 28
6.3.3. Monitoring gleb 28
6.3.4. Podsumowanie 29
6.4. Zasoby geologiczne 29
6.4.1. Występowanie kopalin 29
6.5. Zagrożenie hałasem 30
6.5.1 Poziomy hałasu 30
6.5.2 Pomiary hałasu 31
6.5.3. Źródła hałasu 31
6.5.4 Podsumowanie 31
6.6. Pola elektromagnetyczne 32
6.7. energia odnawialna 32
6.7.1. Wprowadzenie 32
6.7.2. Odnawialne źródła energii na terenie gminy 33

6.7.3. Podsumowanie 33
6.8. Zasoby przyrodnicze 33
6.8.1. Podstawa prawna 33
6.8.2. Lasy i ochrona przyrody 34
6.8.2.1. Lasy 34
6.8.3. Pomniki przyrody 35
6.8.4. Użytki ekologiczne 37
6.8.5. Podsumowanie 37
6.9. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów 37
6.9.1. Przepisy prawne 37
6.9.2. Odpady niebezpieczne wytworzone w sektorze komunalnym 39
6.9.3 Składowisko odpadów 39
6.9.4. podsumowanie 39
6.10. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska 40
7. DZIAŁALNOŚĆ SAMORZĄDU GMINY W LATACH 2016 - 2019 41
7.1. Wydatki 41
7.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska 41
8. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA, ZADANIA I ICH FINANSOWANIE 43
8.1. Założenia strategii rozwoju Gminy 43
8.2. Cele programu ochrony środowiska 43
9. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA 48
9.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska 48
9.2. Instrumenty zarządzania środowiskiem 48
9.3. Wdrażanie programu 49
9.4. Koszty realizacji przedsięwzięć 53
10. MONITORING, EWALUACJA I SPRAWOZDAWCZOŚĆ Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA 55
10.1. Monitoring 55
11. SPIS MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH 56
12. SPIS TABEL 57

WYKAZ SKRÓTÓW

GPOS 2014	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Orońsko na lata 2014 – 2017 z perspektywą do roku 2021
GPOS 2021	Program ochrony środowiska dla gminy Orońsko na lata 2021- 2024 z perspektywą do 2028 roku
GUS	Główny Urząd Statystyczny
MODR	Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
NN	Niskie napięcie
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PGE	Polska Grupa Energetyczna
PGNE	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej
SN	Średnie napięcie
WFOŚ	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WN	Wysokie napięcie

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawa i zakres opracowania

„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Orońsko" zwana dalej Programem stanowi trzecią edycję dokumentu programowego określającego zadania w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy Orońsko.
Celem Programu jest przeprowadzenie analizy stanu obecnego środowiska naturalnego w gminie oraz określenie kierunków działań bieżących i długofalowych samorządu w zakresie ochrony środowiska.
Program ochrony środowiska ma dotyczyć działań na rzecz utrzymania bądź przywrócenia równowagi przyrodniczej poszczególnych elementów środowiska, podejmowanych w oparciu o ustalenia aktualnego stanu środowiska. W strukturze programów ochrony środowiska dominuje z reguły wielobranżowy układ prezentacji problemów i celów jak np.

- ochrona zieleni i cennych obszarów przyrodniczych
- ochrona powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami
- ochrona, jakości wód powierzchniowych i gruntowych
- ochrona, jakości powietrza atmosferycznego
- ochrona przed hałasem

Program jest opracowywany w oparciu o szereg przepisów prawnych, z których najważniejsze to:

- ustawa o samorządzie powiatowym,
- ustawa o samorządzie gminnym,
- ustawa Prawo ochrony środowiska,
- ustawa o ochronie przyrody,
- ustawa o odpadach,
- ustawa o odpadach wydobywczych,
- ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
- ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków,
- ustawa Prawo wodne,
- ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym,
- ustawa Prawo budowlane,
- ustawa Prawo geologiczne i górnicze,
- ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- ustawa o lasach,
- ustawa Prawo łowieckie,
- przepisy wykonawcze wydane na podstawie tych ustaw oraz w oparciu o dokumenty:
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022 – Ministerstwo Środowiska, 2016
- Natura 2000 – Europejska sieć ekologiczna, Ministerstwo Środowiska, 2002
- Polityka energetyczna Polski do 2030 r.,
- Polityka Leśna Państwa. 1997,
- Program zwiększania lesistości dla województwa Mazowieckiego do roku 2020,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014 – 2020,
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 (aktualizacja),
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego,
- Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022 r.,
- Plan Gospodarki Odpadami Województwa Mazowieckiego 2024,
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 (aktualizacja) Warszawa 2013,
- Strategia Rozwoju Powiatu Szydłowieckiego 2015 – 2022,
- Strategia Rozwoju Gminy Orońsko na lata 2016 – 2022.

2. STRESZCZENIE

Podstawowym celem sporządzania i uchwalania Programu Ochrony Środowiska jest realizacja przez jednostki samorządu terytorialnego polityki ochrony środowiska zbieżnej z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych.

GPOŚ 2021 stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spajającą wszystkie działania i dokumenty dotyczące ochrony środowiska i przyrody na szczeblu jednostek samorządu terytorialnego. W przedmiotowym opracowaniu dokonano oceny aktualnego stanu środowiska oraz przeanalizowano możliwości jego poprawy na terenie gminy Orońsko z uwzględnieniem jedenastu obszarów przyszłej interwencji:

- Gospodarowanie wodami (rozdział 6.1),
- Gospodarka wodno – ściekowa (rozdział 6.1.4),
- Ochrona klimatu i jakości powietrza atmosferycznego (rozdział 6.2),
- Gleby (rozdział 6.3),
- Zasoby geologiczne (rozdział 6.4),
- Zagrożenia hałasem (rozdział 6.5),
- Pola elektromagnetyczne (rozdział 6.6),
- Energia odnawialna (6.7)
- Zasoby przyrodnicze (rozdział 6.8),
- Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (rozdział 6.9),
- Nadzwyczajne zagrożenia środowiska (rozdział 6.10).

Każdy z wyżej wymienionych obszarów zawiera podsumowanie i analizę SWOT, która ma na celu pokazanie mocnych stron Gminy oraz tych, które wymagają interwencji.

W GPOŚ 2021 zostały ujęty 32 zadania jakie Gmina zamierza zrealizować w celu poprawy stanu środowiska. Zadania te będą dotyczyły przede wszystkim poprawy jakości powietrza, gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej. Do każdego z zadań przypisano wskaźniki realizacji, które ułatwią prowadzenie monitoringu realizacji GPOŚ 2021 oraz będą stanowiły podstawę przygotowywania raportu z jego realizacji

3. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI

Program jest spójny z celami oraz kierunkami interwencji/działań ujętych m. in. w następujących dokumentach strategicznych:

I. Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (PEP, 2030)

1. Cel szczegółowy: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (I)

i. Kierunek interwencji: Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód (I.1)

ii. Kierunek interwencji: Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania (I.2)

iii. Kierunek interwencji: Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb (I.3)

iv. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej (I.4)

b. Cel szczegółowy: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (II)

i. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu (II.1)

ii. Kierunek interwencji: Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (II.2)

iii. Kierunek interwencji: Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (II.3)

iv. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa (II.4)

v. Kierunek interwencji: Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT (II.5)

c. Cel szczegółowy: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III)

i. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zmianom klimatu (III.1)

ii. Kierunek interwencji: Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III.2)

d. Cel szczegółowy: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa (IV)

i. Kierunek interwencji: Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji (IV.1)

e. Cel szczegółowy: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska (V)

i. Kierunek interwencji: Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania (V.1)

II. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności (DSRK, 2030)

Strategia określa główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju. Stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego, zorientowanego na przyszłość, w perspektywie do 2030 roku. Zawarte w Strategii obszary strategiczne związane są z obszarami opisanymi w Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 25 września 2012 r. Łącznie stanowią podstawowe narzędzie wdrażania DSRK do 2020 r., czyli:

i. sprawne i efektywne państwo (obszar pierwszy) – odpowiada mu obszar strategiczny trzeci DSRK;

ii. konkurencyjna gospodarka (obszar drugi) – odpowiada mu obszar strategiczny pierwszy DSRK;

iii. spójność społeczna i terytorialna (obszar trzeci) – odpowiada mu obszar strategiczny drugi DSRK.

III. Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko" (BEiŚ):

Strategia BEiŚ została przyjęta uchwałą nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. i obejmuje dwa niezwykle istotne obszary: energetykę i środowisko, wskazując m.in. kluczowe reformy i niezbędne działania, które powinny zostać podjęte w perspektywie do 2020 r. Celem dokumentu jest ułatwianie „zielonego" (sprzyjającego środowisku) wzrostu gospodarczego w Polsce przez zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dostępu do nowoczesnych, innowacyjnych technologii, a także wyeliminowanie barier administracyjnych utrudniających „zielony" wzrost.

1. Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska

a) Kierunek interwencji 1.3. Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna

2. Cel 3. Poprawa stanu środowiska:

a) Kierunek interwencji 3.1. Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki,

b) Kierunek interwencji 3.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne,

c) Kierunek interwencji 3.5. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.

IV. Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 z perspektywą do 2030 (KPOP, 2030)

Głównym celem Krajowego Programu Ochrony Powietrza (KPOP) jest poprawa jakości powietrza na terenie kraju, a w szczególności na obszarach, gdzie stwierdzone zostały przekroczenia standardów jakości. Zgodnie z założeniami KPOP ma to nastąpić poprzez osiągnięcie, w możliwie krótkim czasie, dopuszczalnych poziomów pyłu zawieszonego i innych substancji szkodliwych w powietrzu, wymaganych przepisami prawa unijnego transponowanych do prawa polskiego, a w perspektywie do 2030 r. – poziomów wskazywanych przez Światową Organizację Zdrowia.

Kierunkami działań prowadzącymi do osiągnięcia celów szczegółowych, tj. osiągnięcia i dotrzymania co najmniej standardów jakości powietrza określonych w prawodawstwie unijnym oraz krajowym, są:

- podniesienie rangi zagadnienia poprawy jakości powietrza poprzez skonsolidowanie działań na szczeblu krajowym oraz powołanie Partnerstwa na rzecz poprawy jakości powietrza,
- stworzenie ram prawnych sprzyjających realizacji efektywnych działań mających na celu poprawę jakości powietrza,
- włączenie społeczeństwa w działania na rzecz poprawy jakości powietrza poprzez zwiększenie świadomości społecznej oraz tworzenie trwałych platform dialogu z organizacjami społecznymi,
- rozwój i rozpowszechnienie technologii sprzyjających poprawie jakości powietrza,
- rozwój mechanizmów kontrolowania źródeł niskiej emisji sprzyjających poprawie jakości powietrza,
- upowszechnienie mechanizmów finansowych sprzyjających poprawie jakości powietrza.

V. Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020"

Cel główny „Strategii" to wysoce konkurencyjna gospodarka (innowacyjna i efektywna) oparta na wiedzy i współpracy. Przez gospodarkę konkurencyjną należy rozumieć taką gospodarkę, która w relacji do innych krajów (UE, OECD) utrzyma lub osiągnie wyższą dynamikę wzrostu gospodarczego i zatrudnienia oraz doprowadzi do szybkiego zwiększenia poziomu życia obywateli. Należy pamiętać, że na konkurencyjność gospodarki składają się m.in.: zdolność przedsiębiorstw do konkurowania na rynku krajowym oraz zagranicznym, równowaga makroekonomiczna, sprawność aparatu państwowego oraz efektywność jego wsparcia dla

gospodarki oraz przedsiębiorców, przedsiębiorczość obywateli, innowacyjność oraz efektywna alokacja czynników produkcji. Z punktu widzenia celów niniejszej strategii szczególne znaczenie będzie mieć innowacyjność i efektywność gospodarki.

VI. Polityka energetyczna Polski do 2030 roku

Główne cele polityki energetycznej w tym obszarze to:

• Dążenie do utrzymania zeroenergetycznego wzrostu gospodarczego, tj. rozwoju gospodarki następującego bez wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną,

• Konsekwentne zmniejszanie energochłonności polskiej gospodarki do poziomu UE-15. Szczegółowymi celami w tym obszarze są:

• Zwiększenie sprawności wytwarzania energii elektrycznej, poprzez budowę wysokosprawnych jednostek wytwórczych,

• Dwukrotny wzrost do roku 2020 produkcji energii elektrycznej wytwarzanej w technologii wysokosprawnej kogeneracji, w porównaniu do produkcji w 2006 r.,

• Zmniejszenie wskaźnika strat sieciowych w przesyle i dystrybucji, poprzez m.in. modernizację obecnych i budowę nowych sieci, wymianę transformatorów o niskiej sprawności oraz rozwój generacji rozproszonej,

• Wzrost efektywności końcowego wykorzystania energii,

• Zwiększenie stosunku rocznego zapotrzebowania na energię elektryczną do maksymalnego zapotrzebowania na moc w szczycie obciążenia, co pozwala zmniejszyć całkowite koszty zaspokojenia popytu na energię elektryczną.

VII. Strategia zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 roku (SRT 2030)

Głównym celem krajowej polityki transportowej przedstawionej w strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego przez utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Osiągnięcie tego celu pozwoli na rozwijanie dogodnych warunków, sprzyjających stabilnemu rozwojowi gospodarczemu kraju.

W dokumencie zawarto konkretne projekty strategiczne mające na celu stworzenie spójnej sieci autostrad, dróg ekspresowych i linii kolejowych o wysokim standardzie, rozwiniętej sieci lotnisk, portów morskich i żeglugi śródlądowej oraz systemów transportu publicznego. Założono realizację 22 projektów strategicznych wynikających ze Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju i nowych projektów, kluczowych dla rozwoju systemu transportowego Polski.

Dokument wskazuje także na nowoczesne rozwiązania ułatwiające funkcjonowanie całego sektora transportowego, zmniejszające jego negatywny wpływ na środowisko i klimat, tak aby możliwe było stworzenie zrównoważonego systemu transportowego kraju do 2030 r.

VIII. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 (SZRWRiR, 2030)

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 jest jedną ze strategii rozwoju, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2019 r. poz. 1295) i zastępuje Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020 przyjętą uchwałą nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r. (M.P poz. 839). SZRWRiR 2030 została opracowana również na podstawie zasad opisanych w dokumencie pod nazwą Aktualizacja strategii rozwoju wynikająca z przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), który to dokument został przyjęty uchwałą nr 65 Komitetu Koordynacyjnego do spraw Polityki Rozwoju z dnia 23 maja 2017 r.

W strategii przedstawiono pogłębioną analizę możliwości rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w wymiarze regionalnym, co umożliwiło określenie kluczowych kierunków ich rozwoju do 2030 r. Działania SZRWRiR 2030 będą finansowane z krajowych i zewnętrznych środków publicznych, do których należą m.in. środki pochodzące z budżetu UE na lata 2021-

2027 (w tym m.in. Wspólnej Polityki Rolnej, polityki spójności, wspólnej polityki rybołówstwa oraz środki w ramach programu „Horyzont Europa"). Wsparciem dla finansowania z poziomu kraju będą środki rozwojowe jednostek samorządu terytorialnego i środki prywatne.

IX. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR, 2020)

Ze względu na swoją rolę i przypisane jej zadania Strategia stanowi instrument elastycznego zarządzania głównymi procesami rozwojowymi w kraju. Łączy w sobie wymiar strategiczny z wymiarem operacyjnym: wskazuje niezbędne działania oraz instrumenty realizacyjne - projekty flagowe i strategiczne, zapewniające jej wdrożenie. Ustala również system koordynacji i realizacji, wyznaczając role poszczególnym podmiotom publicznym oraz sposoby współpracy ze światem biznesu, nauki oraz społeczeństwem. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r., zgodnie z wymogami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2016 r. poz. 383, 1250, 1948 i 1954 oraz z 2017 r. poz. 5).

X. Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022 r. (POSWM 2022)

Główną ideą Programu jest dążenie do poprawy stanu środowiska w województwie, ograniczenie negatywnego wpływu zanieczyszczeń na środowisko, ochrona i rozwój walorów środowiska, a także racjonalne gospodarowanie jego zasobami.
Program służy realizacji celów przyjętych w krajowych dokumentach strategicznych, ze szczególnym uwzględnieniem *Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.,* której założenia odnoszą się przede wszystkim do racjonalnego wykorzystania zasobów i zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju, przy jednoczesnym obniżeniu emisji zanieczyszczeń do środowiska.

4. METODYKA

Sposób opracowania Programu został podporządkowany metodologii właściwej dla planowania strategicznego, polegającej na:

- określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego w gminie Orońsko zawierającej charakterystyki poszczególnych komponentów środowiska wraz z oceną stanu; w diagnozie wykorzystano informacje statystyczne, opracowania źródłowe;
- przeprowadzeniu analizy SWOT - mocnych i słabych stron stanowiących punkt wyjścia do określenia celów Programu;
- określeniu kreatywnej części Programu poprzez konkretyzację (uszczegółowienie) celów głównych przyjętych ze Strategii oraz ich operacjonalizację w postaci sformułowania listy działań;
- scharakteryzowaniu uwarunkowań realizacyjnych Programu w zakresie rozwiązań prawno - instytucjonalnych, źródeł finansowania, ocen oddziaływania na środowisko planowania przestrzennego;
- określeniu zasad monitorowania.

Diagnoza stanu środowiska została oparta na wszelkich dostępnych opracowaniach branżowych, informacji pozyskanych z różnych źródeł oraz monitoringu WIOŚ w Warszawie. W przypadku braku informacji dotyczących bezpośrednio terenu gminy, korzystano z danych pochodzących z najbliższego otoczenia. W ten sposób problematyka ochrony środowiska na terenie gminy Orońsko została zaprezentowana na tle powiatu szydłowieckiego, co daje możliwość porównania, a przede wszystkim podejmowania wspólnych działań zapobiegawczych lub naprawczych.

Kierunki działań i zadań na okres 2021-2024 z perspektywą do roku 2027 zostały opracowane w nawiązaniu do wymaganych limitów zawartych w planach wyższego szczebla – powiatu, województwa i kraju.

5. CHARAKTERYSTYKA GMINY

5.1. Położenie

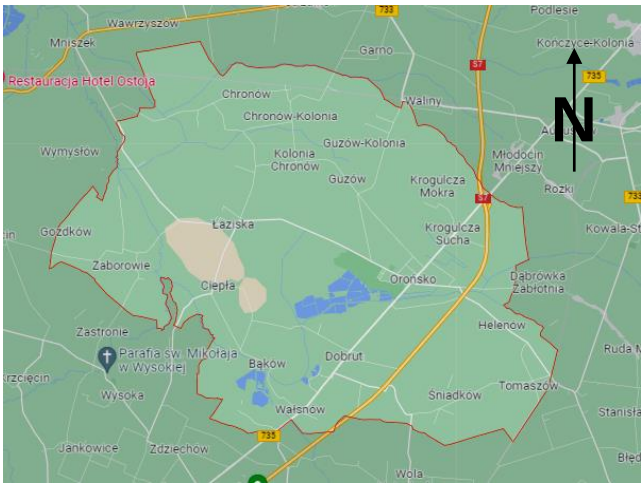

Rysunek 1. Granice administracyjne gminy Orońsko

5.2. Gospodarka

Na terenie gminy Orońsko na koniec 2019 roku wg. GUS było zarejestrowanych 488 podmiotów gospodarki narodowej.

Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według wybranych sekcji na terenie gminy Orońsko w 2020 roku

Rodzaj działalności	Liczba jednostek
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	2
przemysł i budownictwo	18
pozostała działalność	28
Razem	48

Źródło: GUS [2020]

Wśród podmiotów gospodarczych w 2020 roku największa liczba przypadała na zakwalifikowane do pozostałej działalności, natomiast najmniejsza na rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

5.3. Rolnictwo

Orońsko to gmina rolnicza. W strukturze agrarnej dominują gospodarstwa, których powierzchnia powyżej 1 ha – jest ich w sumie 89, co stanowi 2,2 % ogólnej liczby gospodarstw indywidualnych. Najmniej liczną grupę stanowią gospodarstwa, których powierzchnia nie przekracza 1 ha jest ich w sumie 700 (97,8 %) [GPOS 2014].

Tabela 2. Charakterystyka indywidualnych gospodarstw rolnych na terenie gminy Orońsko według siedziby gospodarstwa

Grupy obszarowe [ha]	Liczba gospodarstw
Ogółem	789
do 1 ha	89
1 - 5	464
1-10	638
1-15	661
5-10	174
5-15	197
10 -15	23
5 ha i więcej	236
10 ha i więcej	62
15 ha i więcej	39

Źródło: GUS [2011]

Średnio gospodarstwo w gminie ma powierzchnię 5,31 ha przy średniej na Mazowszu 8,38 ha. Liczba ogólna gospodarstw wynosi 789 o łącznej powierzchni 4 188,77 ha.

5.4. Demografia i mieszkalnictwo

Stan zaludnienia na terenie gminy wynosił 5 953 wg. stanu na dzień 31.12.2020 roku, a gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 73 osoby/km^2, co wskazuje, że wskaźnik ten jest wyższy od odnotowanej wartości na terenie powiatu szydłowieckiego (87 os./km^2). Współczynnik feminizacji 101. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosi 20,7 %, w wieku produkcyjnym 61,7 %, a w wieku poprodukcyjnym 17,6 %. Największy udział przypada na osoby w wieku produkcyjnym.

Tabela 3. Szczegółowe dane demograficzne gminy Orońsko w 2020 roku

Gmina	Ludność na 1km^2	Ekonomiczne grupy wieku [%]		
		Przedprodukcyjny	Produkcyjny	Poprodukcyjny
Orońsko	73	20,7	61,7	17,6

Źródło ; GUS

Tabela 4. Liczba mieszkańców gminy Orońsko w latach 2017-2020

Lata	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Liczba ludności	5 935	5 963	5 969	5 953

Źródło: GUS, UG Orońsko

Liczba mieszkańców na terenie gminy Orońsko wahała się od 5 935 w 2017 roku do 5 953 w 2020 roku, co wykazało spadek o 18 osoby.

Tabela 5. Przyrost naturalny (‰) w gminie Orońsko w latach 2017-2020

Lata	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Przyrost	-2,35	-2,20	-1,67	-3,02

Źródło: GUS, UG Orońsko

W 2017 roku wyniósł -2,35 **‰**, a w 2020 roku -3,02 ‰, co wykazuje wzrost ujemnego przyrostu naturalnego.

Tabela 6. Budynki mieszkalne w gminie Orońsko 2016-2019

Rok	**Liczba mieszkań**	**Powierzchnia mieszkań [m^2]**
2016	13 170	1 008 294
2017	13 377	1 031 128
2018	13 493	1 046 534
2019	13 600	1 061 584

Źródło: GUS

W latach 2016 – 2019 liczba budynków mieszkalnych na terenie gminy ulega systematycznemu wzrostowi tj. średnio o ok. 108 mieszkań w ciągu roku. Powierzchnia także ulega wzrostowi średnio o 53 290 m^2.

Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe – wskaźniki 2019 rok

Gmina	**Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m^2]**	**Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m^2]**	**Mieszkania na 1000 mieszkańców**	**Przeciętna liczb izb w 1 mieszkaniu**	**Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie**
Powiat	78,1	26,8	342,8	3,86	2,92
Orońsko	89,4	26,8	299,5	4,00	3,34

Źródło: GUS [2019]

W 2019 roku wymienione wskaźniki zasobów mieszkaniowych odnotowane na terenie gminy w przewadze wykazują wartości wyższe w stosunku do odnoszących się do powiatu. Tylko w przypadku przeciętnej powierzchni użytkowanego mieszkania 1 mieszkania oraz przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie, wskaźniki te były wyższe w odniesieniu do gminy.

5.5. Hydrografia i hydrogeologia

Obszar gminy położony jest w dorzeczu rzeki Radomki - lewego dopływu Wisły. Przez zachodnią część gminy przepływa rzeka Szabasówka (lewy dopływ rzeki Radomki), która, stanowi odbiornik wód zbieranych na terenie gminy tj. Oronki i Młynówki. Rzeki mają charakter nizinny, o spadku nie przekraczającym 1,50°, co powoduje występowanie sezonowych podmokłości w szerszych odcinkach dolin. Występowanie w dolinach słabo przepuszczalnych mułków i iłów prowadzi do powstawania bagien, systemów szuwarowo - torfowych i gruntów organicznych miejscami torfowych. Długość rzek na terenie gminy wynosi 19,47 km, w tym;

- Szabasówki - 8,97 km z tego nieuregulowany odcinek 3,40 km,
- Młynówki – 1,97 km – uregulowana
- Oronki – 8,53 km – uregulowana.

Na terenie gminy znajduje się 9 zbiorników wodnych małej retencji o łącznej powierzchni 178,14 ha.

Tabela 8. Wykaz zbiorników wodnych na terenie gminy Orońsko

L.p.	Pow. zbiornika		
	Miejscowość	Pow. [ha]	Zlewnia
1	Chałupki Łaziskie	4,5	Oronka
2	Orońsko Rolina	0,3	Oronka
3	Orońsko	122,14	Oronka
4	Wałsnów	2,91	Szabasówka
5	Wałsnów	41,91	Szabasówka
6	Dobrut	5,30	Oronka
7	Dobrut	1,0	Oronka
8	Orońsko	0,02	Oronka
9	Orońsko	0,06	Oronka
	Razem	178,14	

Źródło : Starostwo Powiatowe

Na terenie gminy występuje Główny Zbiornik Wód Podziemnych GZWP nr. 412, 413 Szydłowiec – Goszczewice. Występują tu następujące poziomy wodonośne: górnojurajski, kredowy, czwartorzędowy. Poziom górnej kredy występujący w utworach górnej kredy wykształcony jest jako wapienie i margle.

Poziom wód podziemnych na terenie gminy wahał się poziomie od 1,38 m ppt. do 4,27 m ppt.[1]

[1] Program ochrony środowiska dla gminy Orońsko na lata 2015 – 2018 z pespektywą do roku 2021

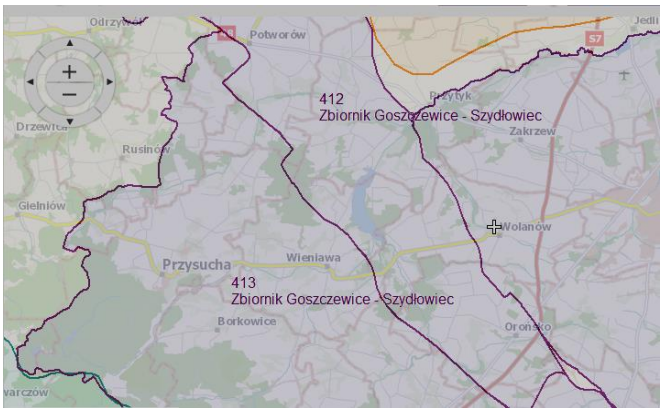

Rysunek 2. Położenie GZWP nr 412 - 413 Zbiornik Goszczewice - Szydłowiec na terenie gminy Orońsko[4]

Od powierzchni terenu jest izolowany utworami słabo przepuszczalnymi. Poziom wodonośny w utworach kredy dolnej charakteryzują niskie parametry hydrogeologiczne. Poziom ten od powierzchni terenu jest izolowany utworami gliniastymi. Poziom wodonośny w utworach czwartorzędowych wykazuje brak ciągłości poziomu wodonośnego. Wody występują w piaskach zalegających lokalnie na glinach lub przewarstwieniach piaszczystych występujących w glonach zwałowych[2].

5.6. Sieć gazowa

Na terenie gminy Orońsko brak jest sieci gazowej. Właściciele nieruchomości na terenie gminy w celach bytowych i gospodarczych wykorzystują wymienne butle gazowe.

5.7. Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie gminy nie istnieje sieć ciepłownicza (zdalaczynna), która obsługiwałaby wszystkie gospodarstwa. W związku z tym mieszkańcy we własnym zakresie zapewniają sobie ogrzewanie najczęściej korzystając z opału węglowego spalanego w przydomowych kotłowniach, bądź też wykorzystując gaz ziemny (LPG) lub olej jako źródło ciepła.

Wykaz instalacji grzewczych na terenie gminy:

- Urząd Gminy w Orońsku (Publiczna Szkoła Podstawowa w Orońsku, Gminne Centrum Informacji w Orońsku, Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej) - olej opałowy; moc 500 kW,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Ciepłej – gaz (LPG); moc 60 kW,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Wałsnowie – gaz (LPG); moc 2 x 10-29 kW,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Guzowie - olej opałowy; moc 130 kW,
- Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku – gaz (LPG); moc 2 x 345 kW i 1 x 45 kW,
- Dom Pomocy Społecznej "Dom Kombatanta" w Łaziskach – gaz (LPG); moc 2 x 350 kW i 1 x 240 kW,
- Świetlica Wiejska w Łaziskach – gaz (LPG); moc 15 kW,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Orońsku - olej opałowy; moc 33 kW.

Łaziska Osiedle składające się z 9 bloków mieszkalnych (105 mieszkań, 5 400 m^2 powierzchnia użytkowa, 3 Wspólnoty Mieszkaniowe, którymi administruje Spółdzielnia Mieszkaniowa) ogrzewane są z sieci ciepłowniczej olejowo – peletowej o mocy 485 kW, w tym: 285 kW kocioł olejowy i 200 kW kocioł peletowy.

Na terenie gminy największą moc grzewczą 500 kW posiada kocioł na olej opałowy ogrzewający budynki Urzędu Gminy w Orońsku (Publicznej Szkoły Podstawowej w Orońsku, Gminne Centrum Informacji w Orońsku, Remizę Ochotniczej Straży Pożarnej, Bank Spółdzielczy, Inspektorat Weterynarii).

5.8. Układ komunikacyjny

Drogi

Układ komunikacyjny na terenie gminy Orońsko stanowią : droga ekspresowa S7 o długości 7,3 km, droga wojewódzka nr 735 o długości 9 km, 12 odcinków dróg powiatowych o łącznej długości 46,500 km i 36 odcinków dróg gminnych o łącznej długości 57,439 km. Podział dróg na terenie gminy przedstawia się następująco:

- Droga ekspresowa - przez teren gminy Orońsko biegnie droga S7 (Warszawa - Radom - Orońsko – Kielce) przebiegająca pomiędzy miejscowościami Wałsnów – Krogulcza,
- Droga wojewódzka nr 735 o długości 9 km przebiegająca pomiędzy miejscowościami Krogulcza Wałsnów,
- drogi powiatowe - łączna długość dróg powiatowych biegnących przez teren gminy wynosi 46,500 km. Są to odcinki dróg w ciągach o numerach:

Tabela 9. Wykaz odcinków dróg powiatowych na terenie gminy Orońsko

Lp	Nr drogi	Przebieg
1	4008 W	Kol. Chronów - Wawrzyszów
2	4010 W	Orońsko – Dąbrówka Zabłotnia - Ruda Mała
3	4011 W	Orońsko – Ruda Wielka
4	4012 W	Dobrut- Śniadków - Lipienice
5	4020 W	Zaborowie – Omęcin – gr pow.
6	4021 W	Łaziska – Zaborowie - Zastronie
7	4022 W	Łaziska- Zdziechów - Szydłowiec
8	4023 W	Ciepła – Bąków - Wałsnów
9	3562 W	Mniszek – Łaziska- Orońsko
10	4024 W	Łaziska – Kol. Chronów - Guzów
11	3563 W	Wolanów – Chronówek – Kol. Chronów
12	4025 W	Wolanów – Orońsko

Źródło: UG Orońsko

- drogi gminne - łączna długości 57,439 km, są to odcinki w ciągach o numerach

Tabela 10. Wykaz odcinków dróg gminnych na terenie gminy Orońsko

Lp.	Nr drogi	Przebieg
1	400401W	Orońsko ul. Rzeczna (od Wierzbickiej do ul. Radomskiej)
2	400402W	Krogulcze Sucha - gr. gminy Orońsko - gr. gminy (Rożki)
3	400403W	Krogulcza Mokra·- gr. gminy Orońsko – gr. gminy (Waliny)
4	400404W	Guzów - Krogulcze Mokra - do dr. krajowej nr 7
5	400405W	Ciepła - Dobrut do dr. krajowe; nr 7
6	400406W	Tomaszów - Śniadków - Wałsnów (do dr. krajowej nr 7)
7	400407W	Wałsnów (za lasem)
8	400408W	Bąków - nr. gminy Orońsko - gr. gminy (Świniów)
9	400409W	Zaborowie - Chałupki Łaziskie
10	400410W	Chronów - Chałupki Łaziskie
11	400411W	Chronówek- gr. gminy Orońsko - gr. gminy (Waliny)
12	400412W	Chronówek - Kolonia Dolna - gr. gminy Orońsko - gr. gminy
13	400413W	Guzów – Chronówek
14	400414W	Tomaszów – gr. gminy Orońsko - gr. gminy (Ruda Wielka)
15	400415W	Orońsko (ul. Górna (od ul. Radomskiej - do dr. powiatowej nr 4025W) – Guzów
16	400416W	Śniadków – Helenów
17	400417W	Guzów - Chronów - Kolonia Górna (od dr. powiatowej nr 3562W - przez Wolę Guzowską)
18	400418W	Ciepła – Baków

19	400419W	Chronów Kolonia Dolna – Guzów
20	400420W	Orońsko ul. Szkolna od ul. Radomskiej do ul. Osiedlowej)
21	400421W	Orońsko ul. Osiedlowa (od ul. Brandta do ul. Górnej)
22	400422W	Orońsko ul. Zagórska (od ul. Radomskiej do ul. Starowiejskiej)
23	400423W	Orońsko ul. Topolowa (od ul. Brandta do Centrum Rzeźby Polskiej
24	400424W	Orońsko (od ul. Wesoła od ul. Szkolnej)
25	400425W	Orońsko ul. Graniczna (od dr. krajowej nr 7)
26	400426W	Dobrut przez Starą Wieś
27	400427W	Łaziska (przez wieś)
28	400428W	Guzów Kolonia (od dr. powiatowej nr 4025W do dr. gminnej nr 400413W)
29	400429W	Zaborowie (od dr. powiatowej nr 4021W - do lasu)
30	400430W	Bąków (od dr. powiatowej nr 4023W - do dr. dojazdowej do pól nr ewidencyjnej 178)
31	400431W	Ciepła (od dr. powiatowej nr 4023W - do łąk)
32	400432W	Orońsko, ul. Spółdzielcza cz. dz. nr 39/3
33	400433W	Orońsko, dz. nr 61/29 (od ul. Brandta do ul. Topolowej)
34	400434W	Orońsko, ul. Dworska dz. nr 100
35	400435W	Orońsko, ul. Cicha dz. nr 96/13, 96/3, 96/12, 170/9
36	400436W	Chronów dz. 654, 935

Łączna długość dróg: krajowej, wojewódzkiej, powiatowych i gminnych na terenie gminy Orońsko wynosi 120,239 km. Największy udział stanowią drogi gminne 47,77 %, następnie drogi powiatowe 38,67 %, drogi wojewódzkie – 7,49 %, a krajowa tylko 6,07 %. Długość dróg powiatowych o nawierzchni utwardzonej wynosi 44,175 km (95 %), a gminnych 29,506 km (51,37 %).
Odległość z miejscowości Orońsko do Radomia wynosi 15 km, a Szydłowca 12 km. Transport publiczny na terenie gminy Orońsko obejmuje usługi świadczone przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej oraz prywatnych przewoźników. Rozwój rynku usług przewozowych znacznie ułatwiło połączenie z poszczególnymi miejscowościami na terenie gminy, a także z Radomiem, Szydłowcem i Kielcami.

Linia kolejowa

W północnej części gminy znajduje dwutorowa zelektryfikowana linia kolejowa relacji Radom – Tomaszów Mazowiecki i Radom – Kielce.

5.9. Elektroenergetyka

Wg. informacji PGE z 2021 roku na terenie gminy Orońsko znajdują następujące urządzenia sieci elektroenergetycznych tj.:

- długość linii WN wynosi 18,9 km
- długość linii ŚN wynosi 49,889 km
- długość linii NN wynosi 66,672 km

Administratorem sieci energetycznych średniego i niskiego napięcia jest PGE Dystrybucja S.A. Oddz. Skarżysko – Kamienna, Rejon Energetyczny Radom, a wysokiego napięcia Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. w Radomiu.

5.10. Szkolnictwo i opieka zdrowotna

5.10.1. Szkolnictwo

Na terenie gminy Orońsko znajduje się 4 placówki oświatowe, które zapewniają nauczanie na poziomie podstawowym. Wykaz jednostek oświatowych na terenie gminy :

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Tadeusz Kościuszki w Ciepłej,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Józefa Brandta w Orońsku,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Guzowie,

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Wałsnowie.

Nadto na terenie gminy znajdują się jeden oddział przedszkolny:

- Przedszkole Samorządowe w Orońsku z oddziałami w Orońsku, Tomaszowie, Krogulczy Suchej.

5.10.2. Opieka zdrowotna

Na terenie gminy Orońsko podstawową opiekę medyczną zapewnia Samodzielny Zakład Opieki Zdrowotnej w Orońsku. Ponadto w miejscowości Orońsko znajduje się punkt apteczny.

5.10.3. Kultura, zabytki i turystyka

Kultura

Na terenie gminy Orońsko znajduje się Gminna Biblioteka Publiczna w Orońsku oraz Gminny Ośrodek Kultury w Orońsku, w którym działa Gminne Centrum Informacji. Do najważniejszego miejsca kultury na terenie gminy Orońsko jest zaliczane Centrum Rzeźby Polskiej, które tworzą:

- Ośrodek Pracy Twórczej Rzeźbiarzy
- Muzeum Rzeźby Współczesnej
- Pałac Józefa Brandta
- Ośrodek Promocji i Dokumentacji Rzeźby
- Park Krajobrazowy

Zabytki

Tabela 11. Wykaz zabytków na terenie gminy Orońsko[2]

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie
1	Bąków	Dwór drewniany	2 ćw. XX w.
2	Bąków	Park	2 ćw. XX w.
3	Bąków 50	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
4	Chałupki Łaziskie 1	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
5	Chronów 23	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
6	Chronów 36	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
7	Chronów	Park	2 ćw. XX w.
8	Chronówek	Park	Poł. XIX w.
9	Chronówek	Kapliczka murowana	XIX/XX w.
10	Chronów Kolonia	Kapliczka murowana	k. XIX w.
11	Chronów Kolonia	Kapliczka murowana	1929
12	Chronów Kolonia	Kapliczka murowana	XVIII/XIX w.
13	Chronów Kolonia 43	Dom mieszkalny drewniany	1919
14	Chronów Kolonia 44	Dom mieszkalny drewniany	1926
15	Chronów Kolonia 67	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
16	Ciepła	Figurka NMP	1917
17	Ciepła 5	Dom mieszkalny drewniany	1942
18	Ciepła 6	Dom mieszkalny drewniany	1930
19	Ciepła 8	Dom mieszkalny drewniany	1924
20	Ciepła 9	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
21	Ciepła 10	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
22	Ciepła 11	Obora murowana	1923
23	Ciepła 17	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
24	Ciepła 18	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
25	Ciepła 21	Dom mieszkalny drewniany	1 ćw. XX

[2] http://www.oronsko.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=90&strona=1&sub=66

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie
26	Ciepła 21	Obora murowana	2 ćw. XX w.
27	Ciepła 22	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
28	Ciepła 25	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
29	Ciepła 29	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
30	Ciepła 41	Dom mieszkalny drewniany	1 ćw. XX w.
31	Ciepła 46	Obora murowana	1918
32	Dobrut	Kapliczka z figura św. Jana murowana	2 ćw. XX w.
33	Dobrut	Krzyż przydrożny murowany	1923
34	Dobrut 7	Obora murowana	2 ćw. XX w.
35	Dobrut 7	Piwnica murowana	1943
36	Dobrut 12	Dom mieszkalny drewniany	1943
37	Dobrut 16	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
38	Dobrut 17	Dom mieszkalny drewniany	1944
39	Dobrut 24	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
40	Dobrut 24	Obora murowana	2 ćw. XX w.
41	Dobrut 33	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
42	Dobrut 47	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
43	Dobrut 50	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
44	Dobrut 61	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
45	Dobrut 64	Dom mieszkalny drewniany	1944
46	Dobrut 64	Obora murowana	1943
47	Dobrut 74	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
48	Guzów	Krzyż murowany	1910
49	Guzów 6	Obora murowana	2 ćw. XX w.
50	Guzów 8	Obora murowana	2 ćw. XX w.
51	Guzów 24	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
52	Guzów 36	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
53	Guzów 41	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
54	Guzów Kolonia 17	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
55	Guzów Kolonia 17	Obora murowana	2 ćw. XX w.
56	Helenów 9a	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
57	Krogulcza Mokra	Cmentarz	1983
58	Krogulcza Mokra	Kapliczka św. Jana	2 ćw. XX w.
59	Krogulcza Mokra 4	Kapliczka murowana	1 ćw. XX w.
60	Krogulcza Mokra 6	Dom mieszkalny drewniany	1932
61	Krogulcza Mokra 12	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
62	Krogulcza Mokra 14	Dom mieszkalny drewniany	1940
63	Krogulcza Mokra 16	Dom mieszkalny drewniany	1929
64	Krogulcza Sucha	Kapliczka Matki Boskiej murowana	1920
65	Krogulcza Sucha 33	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
66	Łaziska	Kapliczka murowana św. Jana Nepomucena	1934
67	Łaziska	Figurka	1935
68	Łaziska	Figurka murowana	2 ćw. XX w.
69	Łaziska	Pałac	1920
70	Łaziska	Park	1 ćw. XX w.
71	Łaziska	Magazyn	I ćw. XX w.
72	Łaziska	Spichlerz murowany	I ćw. XX w.
73	Łaziska	Stajnia murowana	I ćw. XX w.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie
74	Łaziska	Stajnia murowana	I ćw. XX w.
75	Łaziska	Ochmistrzówka murowana	I ćw. XX w.
76	Łaziska	Chlewnia murowana	I ćw. XX w.
77	Łaziska	Obora murowana	I ćw. XX w.
78	Łaziska	Obora murowana	I ćw. XX w.
79	Łaziska	Budynek gospodarczy podworski	1920
80	Łaziska 4	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
81	Łaziska 21	Dom mieszkalny drewniany	1923
82	Łaziska 24	Dom mieszkalny drewniany	1887
83	Łaziska 27	Dom mieszkalny drewniany	1924
84	Orońsko	Cmentarz parafialny	2 ćw. XX w.
85	Orońsko	Krzyż murowany	2 ćw. XX w.
86	Orońsko, ul. Starowiejska	Kapliczka murowana	II ćw. XX w.
87	Orońsko	Kapliczka	XVI
88	Orońsko	Pałac murowany	1860
89	Orońsko	Park	1860
90	Orońsko	Dawna oranżeria murowana	1860
91	Orońsko	Dawny budynek gospodarczy murowany – wozownia	1860
92	Orońsko	Oficyna	1860
93	Orońsko	Dawny spichlerz murowany	1860
94	Orońsko	Dawna latryna malowana	2 ćw. XX w.
95	Orońsko	Dawna kuźnia murowana	1860
96	Orońsko	Dawna stajania murowana	1860
97	Orońsko	Dróżniczówka	1940
98	Orońsko, ul. Radomska	Budynek młyna	lata 20-te XX w.
99	Orońsko, ul. Brandta 6	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
100	Orońsko, ul. Brandta 12	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
101	Orońsko, ul. Starowiejska 1	Dawny zajazd	lata 30-te XX w.
102	Orońsko, ul. Starowiejska 10	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
103	Orońsko, ul. Starowiejska 16	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
104	Orońsko, ul. Starowiejska 27	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
105	Orońsko, ul. Starowiejska 50	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
106	Orońsko, ul. Starowiejska 55	Dom mieszkalny drewniany	2 ćw. XX w.
107	Śniadków	Krzyż przydrożny murowany	1913
108	Tomaszów	Kaplica murowana	2 ćw. XX w.
109	Tomaszów	Krzyż murowany	2 ćw. XX w.
110	Zaborowie	Kapliczka św. Jana Nepomucena	2 ćw. XX w.
111	Zaborowie	Krzyż murowany	2 ćw. XX w.

Turystyka

Trasa szlaku pieszego (szlak żółty);

przebiega przez następujące miejscowości: Rożki – Kowala – Dąbrówka Zabłotnia – Helenów – Orońsko – Guzów – Krogulcza Mokra – Krogulcza Sucha – Rożki (Szlak nr MZ-5215y w wykazie PTTK o/Radom).

Trasa szlaku rowerowego (szlak czarny);

przebiega przez następujące miejscowości: Orońsko – Guzów – Chronów – Mniszek – Chałupki Łaziskie – Zaborowie – Ziomaki – Wysoka – Bąków – Ciepła – Łaziska – Orońsko.

6. OBSZARY INTERWENCJI

6.1. Gospodarowanie wodami

6.1.1. Wody powierzchniowe

Zasady prowadzenia monitoringu wód określa rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. 2019 poz. 2149).

Ocenę, jakości wód powierzchniowych Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie prowadzi w oparciu o rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U.Nr 2019 poz. 2149).

Na terenie gminy Orońsko nie był prowadzony monitoring wód powierzchniowych. Należy wspomnieć, iż badania wód w najbliższym punkcie badawczym były prowadzone na rzece :

- Szabasówka od Kobyłki do ujścia

Stan / potencjał ekologiczny badanych wód był umiarkowany[3].

6.1.2. Wody podziemne

Ocenę jakości wód podziemnych Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie prowadzi w oparciu o rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. 2019 poz. 2148).

Wody podziemne rozumie się przez to wody występujące pod powierzchnią ziemi w wolnych przestrzeniach skał skorupy ziemskiej. W zależności od głębokości występowania użytkowych poziomów wodonośnych są mniej narażone na zanieczyszczenia niż wody powierzchniowe. Na terenie gminy występują trzy poziomy wodonośne: górnojurajski, kredowy i czwartorzędowy.

Na terenie gminy w miejscowości Guzów znajduje się punkt nr 289 (20° 58` 13” , 51$^{o}$ 19` 55”) badania wód podziemnych. Wody podziemne na terenie gminy charakteryzowała III klasa czystości[4].

6.1.3. Podsumowanie

Gmina Orońsko posiada zasoby wodne, które wymagają w szczególności ochrony dla ich użytkowania ze względu na zaleganie na GZWP.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
✓ Monitoring wód podziemnych	✓ Stan / potencjał ekologiczny badanych wód powierzchniowych umiarkowany poza terenem gminy
Szanse	**Zagrożenie**
-	Wrażliwość terenu gminy na zanieczyszczenie wód podziemnych

[3] Klasa i ocena jakości wód 2014-2019 GIOŚ
[4] https://mjwp.gios.gov.pl/wyniki-badan/wyniki-badan-2020.html

Źródło : opracowanie własne

6.1.4. Gospodarka wodno – ściekowa

6.1.4.1. Podstawa prawna

Gospodarka ściekowa regulowana jest ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. 2019 poz. 1437 z pózn.zm.), rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz.U. 2019 poz. 1311) oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz.U. 2015 poz. 257). Zgodnie z art. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska, ścieki (substancje ciekłe, wprowadzone bezpośrednio lub za pomocą urządzeń kanalizacyjnych do wód) zmieniają stan fizyczny, chemiczny lub biologiczny wód, działając niszcząco na świat roślinny lub zwierzęcy. Ścieki powstają w wyniku bytowania człowieka oraz prowadzonej przez niego działalności gospodarczej i rolniczej (ścieki bytowo – gospodarcze, ścieki przemysłowe, ścieki komunalne, wody opadowe, wody podgrzane).

6.1.4.2.Sieć wodociągowa

Gmina Orońsko na koniec 2019 roku była zwodociągowana w 95,7 %. Mieszkańcy gminy są zaopatrywani w wodę ujmowaną z 3 ujęć na jej terenie. Do sieci przyłączone są gospodarstwa domowe i obiekty użytku publicznego. Liczba przyłączeń do sieci wodociągowej wskazuje na 15,1 % udział gminy w ogólnej liczbie przyłączy do sieci wodociągowej na terenie powiatu. Wskaźnik sieci rozdzielczej na 100 km^2 powierzchni terenu gminy do długość sieci wodociągowej wykazuje wyższy udział o 18,7 % w stosunku do wartości tego wskaźnika odnoszącego się do powiatu.

Tabela 12. Stopień zwodociągowania powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2019 roku

Powiat/Gmina	Wskaźnik	
	100 km^2 /długość sieci [km]	liczba przyłączy [szt.]
Powiat	100,0	10 435
Gmina Orońsko	118,7	1 574

Źródło: GUS

Tabela 13. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości pobranej wody z instalacji wodociągowej i jej długości na terenie powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2019 roku

Powiat/Gmina	Ilość pobranej wody [dam^3]	Długość sieci wodociągowej [km]
Powiat	953,1	451,7
Gmina Orońsko	145,3	97,3

Źródło: GUS

Ilość pobranej wody do celów użytkowych na terenie gminy Orońsko w 2019 roku stanowiła 15,2 % ogólnego zużycia wody przez mieszkańców powiatu. Natomiast długość sieci wodociągowej na terenie gminy stanowiła 21,5 % udziału w skali całego powiatu.

Tabela 14. Zużycie wody na terenie powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2019 roku w przeliczeniu na 1 – mieszkańca i korzystającego

Powiat/Gmina	**Zużycie wody [m^3]**	
	na 1 mieszkańca	na korzystającego
Powiat	24,0	25,7
Gmina Orońsko	24,3	26,4

Źródło: GUS

Ogólnie w 2019 roku na 1 mieszkańca gminy przypadało zużycie wody w ilości 24,3 m^3, a na terenie powiatu 24 m^3. To wskazuje na niższe zużycie wody przez statystycznego mieszkańca gminy w stosunku do ogólnego zużycia wody na terenie powiatu szydłowieckiego o 0,3 m^3. Zużycie w odniesieniu do korzystającego wykazuje również niższe zużycie wody na korzystającego na terenie gminy w stosunku do zużycia na terenie powiatu o 0,7 m^3.

Gmina Orońsko zaopatrywana jest w wodę z następujących ujęć wody podziemnej:

- Orońsko – 1 studnia o wydajności 58,00 m^3/h przy maksymalnym zapotrzebowaniu dobowym 1320 m^3/d,
- Dobrut – 1 studnia o wydajności 20,3 m^3/h przy maksymalnym zapotrzebowaniu dobowym 330,8 m^3/d,
- Chronów Wieś – 2 studnie: zasadnicza - o wydajności 176 m^3/h, awaryjna – o wydajności 35 m^3/h przy maksymalnym zapotrzebowaniu 60,0 m^3/h.

Największą wydajnością w wymiarze godzinowym charakteryzuje się ujęcie wody w miejscowości Chronów Wieś.

Tabela 15. Wykaz miejscowości obsługiwanych przez ujęcia wody na terenie gminy Orońsko

Lp.	**Ujęcie**	**Miejscowości**
1.	Orońsko	Orońsko, Helenów, Tomaszów, Krogulcza Sucha, Krogulcza Mokra
2.	Chronów Wieś	Chronów, Chronów-Kolonia, Chronówek, Guzów, Guzów-Kolonia, Łaziska, Ciepła, Bąków, Zaborowie, Gozdków, Chałupki Łaziskie
3.	Dobrut	Dobrut, Wałsnów i Śniadków

Źródło: UG Orońsko

Uzupełnienie potrzeb w zakresie zaopatrzenia w wodę do celów bytowych stanowią studnie kopane.

Tabela 16. Zużycie wody na terenie gminy Orońsko w latach 2016 – 2019

Zużycie wody [dam^3]			
2016	2017	2018	2019
127,5	153,9	161,7	145,3

Źródło: GUS

Najwięcej wody zużyto na terenie gminy w 2018 roku, natomiast najmniej w 2016 roku. Ogólnie na terenie gminy zauważalny jest wzrost zużycia wody o 17,8 dam^3.

6.1.4.3 Systemy melioracyjne

Wg. informacji PGWWP z 2021 roku powierzchnia na terenie gminy wynosi:

- zmeliorowana 2 440 ha, w tym zdrenowanych gruntów 1958 ha i odwodnionych użytków zielonych 484 ha.

Wykaz cieków wodnych na terenie gminy, w tym uregulowanych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 17. Długość poszczególnych cieków na terenie gminy Orońsko

Lp	Nazwa rzeki	Długość rzeki (m)	
		uregulowana	nieuregulowana
1.	Oronka	9,91	
2.	Szabasówka	7,36	2,55
3.	Młynówka	0,89	
4.	Garlica	5,54	
Razem		23,7	2,55

Źródło: PGWWP [2021]

Rejonowy Związek Spółek Wodnych w Szydłowcu zajmuje się konserwacją urządzeń melioracyjnych na terenie gminy.

6.1.4.4. Sieć kanalizacyjna

Stopień skanalizowania gminy w roku 2019 wyniósł 14,5 %. Liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej wskazuje na 9,5 % udział gminy w ogólnej liczbie przyłączy do sieci na terenie powiatu. Wg. wskaźnika stosunku sieci rozdzielczej przypadającej na 100 km^2 powierzchni terenu gminy do długości sieci kanalizacyjnej był niższy o 50 % w stosunku do wartości tego wskaźnika odnoszącego się do powiatu.

Tabela 18. Stopień skanalizowania powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2019 roku

Powiat/Gmina	Wskaźnik	
	100 km^2 /długość sieci [km]	liczba przyłączy
Powiat	19,2	2 334
Gmina Orońsko	9,6	221

Źródło: GUS

Tabela 19. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości ścieków odprowadzonych do kanalizacji sanitarnej i jej długości na terenie szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2019 roku

Powiat/Gmina	Ścieki odprowadzone [dam^3]	Długość sieci kanalizacyjnej [km]
Powiat	479,0	86,8
Gmina Orońsko	24,5	7,9

Źródło: UG Orońsko, GUS

Ilość ścieków odprowadzonych na oczyszczalnie na terenie gminy Orońsko w 2019 roku stanowiła 5,1 % ogólnie odprowadzonych na terenie powiatu. Natomiast długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy stanowiła 9,1 % udziału w skali całego powiatu.

Tabela 20. Zestawienie danych o ściekach odprowadzanych na oczyszczalnie w 2019 roku[5]

Zarządzający	Lokalizacja oczyszczalni	Odbiornik ścieków	Projektowana śred.przepustowość [m^3/d]	Ilość ścieków [m^3/d]	Ilość ścieków [dam^3/r]
Zakład Garbarski "MAT-2" S.J. Guzów	51° 20' 00" 20° 58' 15'	Garlica/3,7/Szabasówka/2,2/ Radomka/69,8	bd.	b.d.	2,72
Gmina Orońsko	51° 19' 45" 20° 55' 28'	rów/Oronka/4,2 /Szabasówka/	400	76,7	28
Gmina Orońsko	51° 18' 20" 20° 57' 26'	Garlica/3,7/Szabasówka/2,2/ Radomka/69,8	250	46,6	17

Odbiór i wywóz nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych jest dokonywany przez uprawnionego przedsiębiorcę. Na terenie gminy występują przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz bezodpływowe zbiorniki.

[5] https://www.wios.warszawa.pl/pl/archiwum-1/monitoring-srodowiska/monitoring-wod/wykaz-oczyszczalni-sci/1497,Wykaz-oczyszczalni-sciekow-komunalnych-i-przemyslowych-w-eksploatacji-w-roku-201.html

Powstające w oczyszczalniach osady ściekowe są wywożone z przeznaczeniem do unieszkodliwiania poza teren gminy (49 Mg – 2019). Odpady te są przetwarzane metodą R-3 recykling lub odzysk substancji organicznych, które nie są stosowane jako rozpuszczalniki (kompostowanie).

6.1.5 Podsumowanie

Sieć kanalizacyjna stopniowo jest rozbudowywana. Główne działania jakie powinny zostać podjęte przez jednostkę samorządu terytorialnego to: utrzymanie dobrego stanu sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz pomoc w likwidacji szamb i w zakładaniu przydomowych oczyszczalni ścieków tam, gdzie nie stanowi to zagrożenia dla wód podziemnych.
Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Wysoki poziom zwodociągowania	Występowanie zbiorników bezodpływowych o różnym stanie technicznym
-	Niski poziom skanalizowania
Szanse	**Zagrożenie**
Rozbudowa sieci kanalizacyjnej dla wyrównania dysproporcji	Możliwość negatywnego wpływu na jakość wód powierzchniowych i podziemnych terenów zabudowy mieszkalnej nie objętej skanalizowaniem
Możliwość zwiększenia przepustowości istniejących oczyszczalni ścieków	Wzrost ilości wytwarzanych osadów ściekowych

Źródło : opracowanie własne

6.2. Ochrona klimatu i jakości powietrza atmosferycznego

6.2.1. Podstawa prawna

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na mocy ustawy Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 802, z późn. zm.) dokonuje corocznej oceny poziomów substancji w powietrzu we wszystkich strefach województwa. Klasyfikacja stref jest dokonywana w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012, poz. 1031).

Klasyfikując strefy według kryterium ochrony zdrowia uwzględniono cały obszar województwa (4 strefy), natomiast według kryterium ochrony roślin pominięto strefy będące aglomeracją, miastem o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys. mieszkańców, jak również mniejsze miasta znajdujące się w strefie zdefiniowanej, jako pozostały obszar województwa.

Klasyfikacji stref dokonuje się oddzielnie dla dwóch grup kryteriów ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin, wydzielając strefy, dla których poziom:

- ✓ poziom substancji nie przekracza poziomów dopuszczalnych i docelowych – klasa **A**.
- ✓ stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji – klasa **B**
- ✓ stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku, gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne i poziomy docelowe - klasa **C** oraz dla ozonu
  - **klasa D1** – stężenia ozonu nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,
  - **klasa D2** – stężenia ozonu przekraczają poziom celu długoterminowego.

6.2.2. Pomiary zanieczyszczenia powietrza

Według zapisów ww. rozporządzenia w województwie mazowieckim klasyfikację dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu, PM 2,5 i PM 10, tlenku węgla, benzenu oraz pyłu ołowiu, arsenu, niklu, kadmu i benzo(a)pirenu w pyle PM 10, a także ozonu wykonuje się w strefie mazowieckiej (PL 1404) do której należy gmina Orońsko. Na terenie gminy brak jest punktów pomiaru zanieczyszczenia powietrza.

Tabela 21. Klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony zdrowia

Nazwa strefy-mazowiecka	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy													
	SO_2	NO_2	PM 2,5[1)]	PM 2,5[2)]	PM10	Pb (PM10)	As (PM10)	Cd (PM10)	Ni (PM10)	BaP (PM10)	O_3[3)]	O_3[4)]	CO	C_6H_6
Rok 2018	A	A	C	C1	C	A	A	A	A	C	A	D2	A	A

Źródło: GIOŚ [2019] [1)]faza I [2)] faza II [3)] wg poziomu docelowego [4)] wg poziomu docelowego długoterminowego

Wyniki zawarte w tabeli 21 wykazują przekroczenia stężeń pyłu PM 2,5, PM10, benzo (a) pirenu B/a/P i poziomy celu długoterminowego O_3. W przypadku pozostałych zanieczyszczeń: dwutlenek siarki SO_2, tlenek węgla CO, benzen C_6H_6, ołów Pb, arsen As, kadm Cd, nikiel Ni standardy imisyjne na terenie analizowanej strefy były dotrzymane.

Tabela 22. Wynikowe klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony roślin

Nazwa strefy – mazowiecka	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy		
	SO_2	NO_X	O_3 (AOT40)
Rok 2018	A	A	A

Źródło: GIOŚ [2019]

Wyniki zawarte w tabeli 22 nie wykazują wysokiego poziomu stężeń. Analiza otrzymanych poziomów stężeń monitorowanych zanieczyszczeń w 2018 r. wskazuje na zależność zmierzonych stężeń od warunków pogodowych. Zima spowodowała wysoką emisję zanieczyszczeń, pochodzących ze spalania paliw na cele grzewcze, co bezpośrednio przełożyło się na wysoki poziom imisji tych zanieczyszczeń, szczególnie w obszarach, gdzie dominująca jest powierzchniowa emisja indywidualna[6].

6.2.3. Źródła zanieczyszczenia powietrza

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy Orońsko są:

- procesy technologiczne i procesy energetycznego spalania paliw (na terenie gminy funkcjonują kotłownie komunalne),
- emisja komunikacyjna (ze względu na natężenie ruchu pojazdy przemieszczające się drogą ekspresową S7 i drogą wojewódzką nr 735 oraz drogami powiatowymi i gminnymi są podstawowym źródłem zanieczyszczenia powietrza), stwarza zagrożenie w pobliżu dróg o znacznym natężeniu ruchu kołowego. Zanieczyszczenia komunikacyjne (tlenek i dwutlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, pyły z metalami ciężkimi) pogarszają też jakość powietrza atmosferycznego oraz wpływają na wzrost stężenia ozonu w troposferze,
- emisja niska (indywidualne gospodarstwa domowe ogrzewane są poprzez własne kotłownie węglowe lub piece), duży wpływ na stan czystości powietrza ma emisja

[6] Program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w powietrzu. 2013

niska, która pochodzi z lokalnych kotłowni, palenisk indywidualnych oraz środków transportu. Lokalne systemy grzewcze i piece domowe praktycznie nie posiadają jakichkolwiek urządzeń ochrony powietrza. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową (związaną z okresem grzewczym).

Tabela 23.Wykaz obiektów mogących pogorszyć stan środowiska na terenie gminy Orońsko

Rodzaj obiektu	Ilość	Lokalizacja
Droga krajowa	1	Droga ekspresowa S7
Oczyszczalnia ścieków	1	Guzów Kolonia
Oczyszczalnia ścieków	2	Orońsko, Łaziska
Linia kolejowa	2	Radom – Tomaszów Mazowiecki Radom - Kielce
Stacje paliw płynnych i gazowych	1	Dobrut
Ośrodek zdrowia	1	Orońsko
Nieczynne składowisko odpadów	1	Guzów

Źródło: UG Orońsko

6.2.4. Podsumowanie

Wyniki analizy poziomów zanieczyszczeń w powietrzu na terenie gminy Orońsko przekraczają dopuszczalne normy. Głównym źródłem zanieczyszczenia antropogenicznego atmosfery jest niska emisja pochodząca głównie z palenisk domowych w wymiarze sezonowym oraz wzrost natężenia ruchu komunikacyjnego.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Brak zakładów przemysłowych o o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii	Znaczny udział emisji pochodzi ze spalania stałego paliwa wysoko zanieczyszczającego atmosferę tj. węgla
-	Brak dostępu do instalacji gazu ziemnego
Szanse	**Zagrożenie**
Rozwój energetyki odnawialnej	Wzrost stężeń pyłu i benzo(α)pirenu w powietrzu w sezonie grzewczym
Modernizacja dróg	Znaczne zanieczyszczenie powietrza wynikające z liniowych i obszarowych źródeł zanieczyszczeń

Źródło : opracowanie własne

6.3. Gleby

6.3.1. Użytkowanie gruntów

Na stan gleb ma wpływ wiele czynników zewnętrznych, m.in.: procesy erozyjne, emisja gazów i pyłów, oraz prowadzona gospodarka rolna (nawożenie, stosowanie środków ochrony roślin). Niebagatelne znaczenie ma również świadomość ekologiczna użytkowników gruntów.

Tabela 24.Użytkowanie gruntów na terenie gminy Orońsko[7]

Rodzaj użytków	Powierzchnia	Udział
	[ha]	[%]
Użytki rolne	5 819	**71**
Grunty orne	4 672	80
Łąki trwałe i pastwiska	1 038	18
Sady	109	2
Lasy i grunty zadrzewione	1 618	**20**
Pozostałe	761	**9**

Źródło : UG Orońsko

Łączna powierzchnia terenu gminy wynosi 8 198 ha. Największy udział wśród użytków rolnych na terenie gminy przypada na grunty orne (80 %), natomiast najmniejszy na sady 2 %). W użytkowaniu ogólnym gruntów tj. lasy i grunty zadrzewione stanowią udział 20 %, a najmniejszy w tej klasyfikacji przypada na tereny pozostałe – 9 %.

6.3.2. Typy gleb

Na obszarze gminy przeważają gleby psudobielicowe nad glebami brunatnymi wyługowanymi i czarnymi ziemiami. W dolinach rzecznych występują gleby bagienne i pobagienne, zajęte przez użytki zielone. Na obszarze gminy największą powierzchnię zajmują gleby słabe i najsłabsze.

Udział gleb w poszczególnych klasach bonitacyjnych wynosi odpowiednio: klasy I - III - 2%; klasy IVa i IVb - 38% oraz klasy V i VIz - 60%. Pod względem przydatności rolniczej w większości występują kompleksy glebowe: zbożowo – pastewny mocny (26%), zbożowo – pastewny (23 %), żytni bardzo dobry (4 %), żytni dobry (20 %), żytni bardzo słaby (25 %), pszenny dobry (1 %) i pszenny wadliwy (1 %).

Najcenniejsze gleby dla produkcji rolniczej występują w rejonie wsi Chronów, Guzów i Łaziska. Dominujące wśród użytków zielonych użytki słabe znajdują się w dolinach rzecznych i na tzw. smugach wśród piaszczystych pól, lasów i bagien. Użytki zielone średnie ze średnio żyznymi glebami występują we wsiach: Chronów, Orońsko, Łaziska, Ciepła i Bąków stanowią potencjalne rezerwy produkcji pasz w gminie. Przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne można dokonać jedynie w planie zagospodarowania przestrzennego.

Szczegółowej ochronie podlegają użytki rolne o wysokiej bonitacji, tzn. klas I - III, wytworzone z gleb pochodzenia mineralnego oraz użytki rolne klas IV - VI - jeśli zostały wytworzone z gleb pochodzenia organicznego oraz lasy. W tych przypadkach zagospodarowanie gruntów na cele nierolnicze i nieleśne łączy się z uzyskaniem zgody na wyłączenie ich z produkcji rolniczej i leśnej. Znaczna część terenu gminy Orońsko zaliczana jest do obszarów o użytkach rolnych słabych i najsłabszych, także podlegających ochronie [GPOS 2015].

6.3.3. Monitoring gleb

Badania właściwości agrochemicznych gleb w Polsce prowadzi Krajowa Stacja Chemiczno - Rolnicza w Wesołej. Wraz z 17 Okręgowymi Stacjami obejmuje swoim zasięgiem obszar całego kraju. Obszarem powiatu szydłowieckiego, w tym gminy Orońsko zajmuje się Okręgowa Stacja Chemiczno - Rolnicza w Kielcach. Do zadań Stacji należy między innymi:

- wykonywanie analiza gleb, roślin, płodów rolnych i leśnych;

[7] Strategia Rozwoju Gminy Orońsko na lata 2016 – 2022

- doradztwo w sprawach nawożenia;
- wykonywanie badań jakości nawozów;
- wykonywanie ekspertyz i wydawanie opinii dotyczących zasobności gleb, składu chemicznego roślin i nawozów oraz prawidłowego stosowania nawozów;
- prowadzenie działalności szkoleniowej w powyższym zakresie.

Ponadto badania określające zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo prowadzone są przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, które obejmują m.in. :
- nawożenie, żyzność gleb
- rozpoznanie i ochronę przestrzeni rolniczej.

Zapisywane w systemie numerycznym informacje o glebach obejmują ich właściwości geomorfologiczne, stan agrochemiczny, stopień podatności na procesy degradacji, zwłaszcza erozję, skażenie metalami ciężkimi i siarką oraz niektórymi szkodliwymi substancjami organicznymi.

Na terenie gminy Orońsko nie były prowadzone badania gleby przez Okręgową Stację.

6.3.4. Podsumowanie

Na terenie gminy Orońsko występują gleby chronione i przeważają gleby niskich klas cechujących się niską przydatnością do produkcji rolniczej, które posiadają poniżej średnie korzyści dla produkcji rolnej.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Występowanie gleb chronionych	Przewaga gleb niskich klas cechujących się niską przydatnością do produkcji rolniczej
Szanse	**Zagrożenie**
Możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego	Zakwaszenie gleb sprzyjające przyswajaniu przez rośliny metali ciężkich
Dobór dawek nawozowych na podstawie badań jakości gleb	

Źródło : opracowanie własne

6.4. Zasoby geologiczne

6.4.1. Występowanie kopalin

Na terenie gminy Orońsko występują;
- piaski i żwiry
- Helenów - stan R, geologiczne zasoby bilansowe – 170 tys. Mg,
- Orońsko- stan R, geologiczne zasoby bilansowe – 457 tys. Mg,
- Śniadków I - stan E (złoże eksploatowane), geologiczne zasoby bilansowe – 36 tys. Mg, wydobycie 1 tys. Mg,
- margle i wapienie
- Marylin – stan Z, geologiczne zasoby bilansowe – 5 394 tys. Mg[8].

E - złoże eksploatowane Z - złoże, z którego wydobycie zostało zaniechane R - złoże o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A + B + C1)

6.4.2. Podsumowanie

[8] http://geoportal.pgi.gov.pl/css/surowce/images/2020/bilans_2020.pdf

Na terenie gminy występują udokumentowane złoża surowców mineralnych i tylko w jednym przypadku eksploatowane.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Udokumentowane złoża surowców mineralnych	-
Szanse	**Zagrożenie**
-	Nadmierna eksploatacja złóż

Źródło : opracowanie własne

6.5. Zagrożenie hałasem

6.5.1 Poziomy hałasu

Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 802, z późn. zm.), reguluje przepisy dotyczące klimatu akustycznego. Przepisy tych ustaw są wyrazem nowej, spójnej z ustawodawstwem Unii Europejskiej, polityki w zakresie ochrony środowiska. W odniesieniu do zagadnień akustycznych, wspomniane akty prawne dostosowują przepisy polskie do regulacji UE, w szczególności znajdującej podstawę prawną w regulacjach zawartych w Dyrektywie w sprawie oceny i zarządzania hałasem w środowisku (2002 / 49 / EC).

Hałas - dźwięk określany, jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający w danych warunkach (zależy od fizycznych parametrów dźwięku, od nastawienia odbiorcy).

Ocena stanu środowiska w wyniku emisji hałasu dokonywana jest przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku wyrażonego w dB., które określa obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 15 października 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2014 poz. 112) zawiera tabela 25.

Tabela 25. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq\ D}$ i $L_{Aeq\ N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
		Drogi lub linie kolejowe[1)]		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		$L_{Aeq\ D}$ przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	$L_{Aeq\ N}$ przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	$L_{Aeq\ D}$ przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	$L_{Aeq\ N}$ przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1	a) Strefa ochronna "A" uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub	61	56	50	40

	czasowym pobytem dzieci i młodzieży[2)] c) Tereny domów opieki społecznej d) Tereny szpitali w miastach				
3	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe[2)] d) Tereny mieszkaniowo-usługowe	65	56	55	45
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców[3)]	68	60	55	45

Objaśnienia:

[1)] Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.

[2)] W przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.

[3)] Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców pow. 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych.

6.5.2 Pomiary hałasu

Na terenie gminy Orońsko nie był przeprowadzany w okresie ostatnich lat pomiar hałasu komunikacyjnego.

6.5.3. Źródła hałasu

Podstawowe źródła hałasu na terenie gminy Orońsko :

- źródła stacjonarne, zainstalowane na terenach jednostek organizacyjnych,
- indywidualne i publiczne źródła mobilne (samochody osobowe, ciężarowe, transport komunikacji zbiorowej)

Źródłami hałasu w działalności rolniczej są głównie: systemy wentylacyjne (czerpnie, wyrzutnie), sprężarki, pompy i transport.

6.5.4 Podsumowanie

Największym źródłem hałasu na obszarze gminy Orońsko jest komunikacja drogowa. Z uwagi na zwiększającą się liczbę pojazdów mechanicznych natężenie hałasu będzie stopniowo wzrastać. Pozostałe źródła hałasu nie są zbyt uciążliwe z racji braku skupisk zakładów przemysłowych lub innych mogących niekorzystnie wpływać na klimat akustyczny gminy.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Brak zakładów szczególnie o uciążliwości akustycznej	Pogarszanie się klimatu akustycznego, przez wzrost natężenia ruchu, w tym wzrost udziału samochodów (w tym ciężarowych)
Szanse	**Zagrożenie**
Obniżenie poziomu hałasu poprzez modernizację dróg	Wzrost liczby aut poruszających się po drogach na terenie gminy o bardzo różnym stanie technicznym.

Źródło: opracowanie własne

6.6. Pola elektromagnetyczne

6.6.1. Instalacje

Przez teren gminy przebiegają :

- linie wysokiego napięcia,
- linie średniego napięcia,
- linie niskiego napięcia doprowadzające energię do wszystkich obiektów i odbiorców na terenie gminy,
- stacje transformatorowe SN/n.n.

Na terenie gminy Orońsko zlokalizowane jest punktowe źródło promieniowania elektromagnetycznego – 1 antena urządzenia nadawczo-odbiorczego pracujące w stacji bazowej telefonii komórkowej. Jest ono usytuowane w miejscowości Krogulcza Sucha.

6.6.2. Monitoring

W ramach monitoringu Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie, nie prowadził dotychczas okresowych badań kontrolnych poziomów pól promieniowania elektromagnetycznego w środowisku na terenie gminy Orońsko.

6.6.3 Podsumowanie

Na terenie gminy źródłami emitującymi promieniowanie elektromagnetyczne jest stacja bazowa telefonii komórkowej – Krogulcza-Sucha oraz linie elektroenergetyczne. W ramach monitoringu przez WIOŚ dotychczas nie były prowadzone okresowe badania kontrolne poziomów pól promieniowania elektromagnetycznego w środowisku na terenie gminy Orońsko.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
-	Brak badań kontrolnych poziomów pól promieniowania elektromagnetycznego w środowisku na terenie gminy Orońsko
Szanse	**Zagrożenie**
-	Możliwe przekroczenie w przyszłości dopuszczalnego poziomu w związku z rozwojem sieci elektromagnetycznych

Źródło : opracowanie własne

6.7. Energia odnawialna

6.7.1. Wprowadzenie

Źródła energii związane są z substancjami, procesami, a także urządzeniami zdolnymi wytworzyć energię elektryczną lub cieplną, która jest przydatna dla człowieka. Do źródeł energii odnawialnej zaliczane jest:

- promieniowanie słoneczne,
- wiatry,
- biomasa,
- woda w postaci fal, pływów, spływu rzek,
- energia geotermiczna.

Polityka energetyczna Polski do 2030 roku zawiera pakiet działań, mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, konkurencyjności gospodarki, jej efektywności

energetycznej oraz ochrony środowiska. Wśród celów strategicznych polityki państwa jest wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii, a także:

- zapewnienie przez jednostki samorządu wykorzystania w budynkach użyteczności publicznej energii elektrycznej pochodzącej z OZE. Od 2023 roku co najmniej 50%, a od 2025 roku 100% zużywanej przez nie energii elektrycznej w ciągu roku będzie pochodziło z OZE,
- ochrona lasów przed nadmiernym eksploatowaniem, w celu pozyskiwania biomasy oraz zrównoważone wykorzystanie obszarów rolniczych na cele OZE, w tym biopaliw, tak, aby nie doprowadzić do konkurencji pomiędzy energetyką odnawialną i rolnictwem oraz zachować różnorodność biologiczną,
- wykorzystanie do produkcji energii elektrycznej istniejących urządzeń piętrzących stanowiących własność Skarbu Państwa,
- zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach.

6.7.2. Odnawialne źródła energii na terenie gminy

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii zamiast paliw kopalnych jest najbardziej efektywną metodą ograniczenia emisji do atmosfery nie tylko tzw. gazów cieplarnianych jak dwutlenek węgla, ale także takich zanieczyszczeń atmosfery, jak tlenki siarki i azotu oraz pyły. Zastosowanie tych źródeł do wytwarzania energii przynosi znaczny efekt ekologiczny zarówno w skali lokalnej, jak i globalnej. Ponadto wykorzystanie energii odnawialnej może przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego regionu, a zwłaszcza do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej[9].

Na terenie gminy Orońsko znajduje się 179 szt. mikroinstalacji o łącznej mocy 919,025 kW. Ponadto na terenie miejscowości Dobrut znajduje instalacja wiatrowa o mocy 3 x 900 kW.

6.7.3. Podsumowanie

Energia odnawialna może być wykorzystywana na terenie gminy przy udziale biomasy, energii słonecznej. Duże znaczenie powinno mieć propagowanie wykorzystywania energii słonecznej np. poprzez kolektory słoneczne oraz ogniwa fotowoltaiczne do wspomagania ogrzewania budynków użyteczności publicznej, a także wytwarzania energii elektrycznej.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Rozwój wykorzystania energetyki odnawialnej przy uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań	Ograniczone możliwości przyłączenia nowych producentów energii elektrycznej do sieci
Szanse	**Zagrożenie**
Zmniejszenie zapotrzebowania na paliwa kopalne w gminie	Rosnące koszty wykorzystania nowych technologii

6.8. Zasoby przyrodnicze

6.8.1. Podstawa prawna

Podstawowym aktem prawnym regulującym tą dziedzinę jest ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. z 2020 r. poz. 55 z późn. zm.). Zgodnie z art. 2 ust.1 ww.

[9] Odnawialne i alternatywne źródła energii w Małopolsce zbiór „dobrych praktyk" cz. II

ustawy ochrona przyrody polega na: „zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody:

- dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów,
- roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową,
- zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia,
- siedlisk przyrodniczych,
- siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt,
- krajobrazu,
- zieleni w miastach i wsiach,
- zadrzewień".

6.8.2. Lasy i ochrona przyrody

6.8.2.1. Lasy

Podstawowym przepisem prawnym regulującym zagadnienia gospodarki leśnej jest ustawa o lasach (Dz. U. z 2020 r poz. 1463). Lasy w gminie zajmują powierzchnię 1522,29 ha, co potwierdza lesistość na poziomie 18 %. Na tym terenie występują w przewadze grunty leśne publiczne o powierzchni 1060,29 ha i w mniejszości osób fizycznych i prawnych 462 ha. Rozmieszczenie lasów obszaru gminy jest nierównomierne. Największe kompleksy leśne występują w sołectwach: Chronówek, Krogulcza Mokra i Krogulcza Sucha, Helenów i Śniadków oraz przy stawach w Wałsnowie i Orońsku. W lasach obszaru gminy przeważają siedliska borowe - bór mieszany świeży, bor mieszany wilgotny, bór świeży z dominacją drzewostanu sosny. Poza nimi występują również gatunki drzew: olsza, brzoza, dąb, jodła, świerk, modrzew, jesion, osika, wiąz i buk. Znaczny jest także udział lasu mieszanego, w którym oprócz sosny występują w szerszym zakresie: dąb, brzoza, jodła i olsza oraz olsu z dominującą olszą. W mniejszym zakresie występują lasy: jesionowy, świeży i wilgotny. W obrębie gminy Orońsko zadrzewienia występujące w postaci pojedynczych drzew i krzewów lub ich małych skupisk. Zadrzewienia te przybierają formy: przywodne (rejon rzeki Szabasówki z dopływami i stawy w Orońsku), przydrożne - towarzyszą drogom i innym ciągom komunikacyjnym, śródpolne - rozproszone w okolicach terenów rolnych (zwłaszcza wschodnia część gminy) i przyzagrodowe. Z powodu niskiego stopnia lesistości gminy zadrzewienia pełnią bardzo ważne funkcje: zwiększają wodną retencję i chronią zlewnie źródłowe, przeciwdziałają wodnej i wietrznej erozji gleby, chronią przed zanieczyszczeniami atmosferycznymi pochodzącymi z komunikacji drogowej i innych źródeł emisji, zwiększają atrakcyjność turystyczno - rekreacyjną terenu.

Bardzo istotne znaczenie ekologiczne, wodochronne, hydrologiczne, glebochronne, klimatyczno - higieniczne oraz krajobrazowe pełnią występujące głównie w dolinach rzek i cieków wodnych (szczególnie skupione przy stawach w Orońsku) częściowo naturalne zbiorowiska roślinności łąkowo - pastwiskowej. W dolinach rzecznych, głównie rzeki Szabasówki i jej dopływów jak również w miejscach wilgotnych i zatorfionych w rejonach sołectw: Bąków, Wałsnów, i w okolicach Krogulczy Suchej, Dąbrówki Zabłotniej oraz przy stawach w Orońsku występują zespoły szuwarowo - torfowiskowe. Zbiorowiska te pełnią obszar naturalnej retencji I poziomu wód podziemnych oraz charakteryzują się specyficznymi walorami przyrodniczymi - szata roślinna zawiera gatunki chronione, rzadkie i ginące, warunkując zarazem byt grupie zwierząt, szczególnie ptaków wodno – błotnych [GPOS 2014].

Wg. regionalizacji przyrodniczo - leśnej lasy gminy Orońsko są położone w VI Krainie Małopolskiej dzielnicy radomsko – iłżeckiej, Mezoregion Równina Radomsko – Kozienicka.
Dla lasów ogólnymi zagrożeniami są pożary, kradzieże drewna, zaśmiecanie ich w pobliżu terenów mieszkaniowych i dróg. Niewystarczająca jest także ilość i jakość infrastruktury turystycznej i komunalnej w sąsiedztwie lasów.
Zagadnienia związane z gospodarką leśną są bardzo ważne, gdyż zwiększanie powierzchni leśnej prowadzi do:

- poprawy bilansu wodnego danego obszaru,
- przeciwdziałania erozji wodnej i wietrznej gleby, zwiększania bioróżnorodności terenów rolnych,
- tworzenia korytarzy ekologicznych.

W lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa, zagrożenie stwarza dodatkowo rozdrobnienie kompleksów leśnych, które miejscami powoduje przerwanie ciągłości naturalnych ekosystemów i ograniczenie liczby nisz ekologicznych, stanowiących ostoje dziko żyjącej fauny.

Lasy państwowe należące do Skarbu Państwa są podporządkowane Nadleśnictwu Radom, a lasy niestanowiące własności Skarbu Państwa są nadzorowane przez Starostę Szydłowieckiego.

6.8.3. Pomniki przyrody

Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno - pamiątkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami wyróżniającymi je wśród innych tworów, a w szczególności sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe, jaskinie.

W stosunku do pomników przyrody mogą być wprowadzone następujące zakazy np.:
- niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu,
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości,
- zaśmiecania terenu wokół obiektu.

Tabela 26. Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Orońsko[10]

Lp.	Położenie				Obiekt poddany ochronie	Nazwa obiektu		Obwód (cm)	Wys. (m)	Rodzaj skały/ minerału	Inne
	Powiat	Gmina / dzielnica	Miejscowość	Bliższa lokalizacja		Nazwa gatunkowa polska	Nazwa gatunkowa łacińska				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Szydłowiec	Orońsko	Łaziska	Park zabytkowy, działka nr ewid. 82/4	drzewo.	Olsza czarna	Alnus glutinosa	290	22	_	_
2	Szydłowiec	Orońsko	Orońsko	Szkółka leśna, Nadleśnictwo Radom, Obręb Radom, działka nr ewid. 232	grupa drzew - zadrzewienie dwustronne, 9 szt.	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	215 - 385	19 - 24	_	_
3	Szydłowiec	Orońsko	Orońsko	Szkółka leśna, Nadleśnictwo Radom, Obręb Radom, działka nr ewid. 232	grupa drzew - 7 szt.	Lipa szerokolistna	Tilia platyphyllos	225 - 375	20 - 23	_	_
4	Szydłowiec	Orońsko	Orońsko	Szkółka leśna, Nadleśnictwo Radom, Obręb Radom, działka nr ewid. 232	grupa drzew - 11 szt.	Klon zwyczajny	Acer platanoides	200 - 310	16 - 23	_	_
5	Szydłowiec	Orońsko	Orońsko	Szkółka leśna, Nadleśnictwo Radom, Obręb Radom, działka nr ewid. 232	grupa drzew - 12 szt.	Jesion wyniosły	Fraxinus excelsior	180 - 280	15 - 23	_	_
6	Szydłowiec	Orońsko	Orońsko	Szkółka leśna, Nadleśnictwo Radom, Obręb Radom, działka nr ewid. 232	drzewo	Wiąz szypułkowy	Ulmus laevis	365	25	_	_
7	Szydłowiec	Orońsko	Krogulcza Mokra	Nadleśnictwo Radom, Obręb Radom, działka nr ewid. 515 Oddział leśny nr 123l	drzewo „Leśniczy Piotr”	Dąb bezszypułkowy	Quercus petraea	361	22	_	_

[10] Rozporządzenie Nr 67 Wojewody Mazowieckiego z dnia 24.10.2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu szydłowskiego

Uchwałą nr XXXIV/165/2020 z dnia 17 listopada 2020 r. Rada Gminy w Orońsku dokonała zniesienia formy ochrony przyrody z drzewa uznanego za pomnik przyrody, tj. dębu szypułkowego („Dąb Czwartak") zlokalizowanego na działce nr ewid.469/1 obręb Krogulcza Mokra, gm. Orońsko należącej do Nadleśnictwa Radom, obręb leśny Radom, oddział 124a, ze względu na jego rozłamanie i utratę wartości przyrodniczych i krajobrazowych oraz konieczność zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego.

6.8.4. Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne są pozostałościami ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne "oczka wodne", kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce itp. Na terenie gminy ustanowiono 5 użytków ekologicznych.

Zgodnie z rozporządzeniem Nr 72 Wojewody Mazowieckiego z dnia 08 lipca 2005 r. *w sprawie użytków ekologicznych* (DUWM.2005.175.5572), rozporządzeniem Nr 35 Wojewody Mazowieckiego z dnia 13 lipca 2007r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie użytków ekologicznych* (DUWM.2007.138.3651) na terenie gminy Orońsko usytuowane są użytki ekologiczne:

- dół po eksploatacji torfu - pow. 0,79 ha – torfowisko - ewidencja gruntów 687
- teren zabagniony - pow. 0,56 - bagno –- ewidencja gruntów 1032
- teren silnie wilgotny - pow. 4,26 ha - bagno –- ewidencja gruntów 506; Leśnictwo Radom Oddział leśny 146 a
- pow. 2,56 ha – bagno - ewidencja gruntów 506, 508; Leśnictwo Radom Oddział leśny 146 i, j
- Dolina rzeki Szabasówki pow. 1,82 ha - bagno - ewidencja gruntów 514; Leśnictwo Radom Oddział leśny 152 a

6.8.5. Podsumowanie

Środowisko przyrodnicze na części terenu gminy jest chronione przepisami ogólnymi i prawem miejscowym. Realizacja strategicznych planów Gminy powinna uwzględniać lokalne uwarunkowania środowiskowe. Powyższe wskazuje na możliwość realizacji przedsięwzięć celu publicznego na terenie gminy.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Środowisko przyrodnicze chronione przepisami ogólnymi i prawem miejscowym	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców
Duża liczba pomników przyrody	Nielegalne pozostawianie odpadów
Szanse	**Zagrożenie**
Wzrost świadomości dotyczącej ochrony przyrody	Zmiana w ostatnich latach warunków atmosferycznych (wysokie temperatury)

Źródło : opracowanie własne

6.9. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

6.9.1. Przepisy prawne

Obowiązek planowania gospodarki odpadami został sformułowany w uchwalonej przez Sejm RP ustawie z dnia 12 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2021, poz. 779 z późn. zm.). Powszechna zasada gospodarowania odpadami (art. 18 ustawy o odpadach) brzmi:

„1. Każdy, kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien takie działania planować, projektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko, w tym przy wytwarzaniu produktów, podczas i po zakończeniu ich użycia.
2. Odpady, których powstaniu nie udało się zapobiec, posiadacz odpadów w pierwszej kolejności jest obowiązany poddać odzyskowi.
3. Odzysk, o którym mowa w ust. 2, polega w pierwszej kolejności na przygotowaniu odpadów przez ich posiadacza do ponownego użycia lub poddaniu recyklingowi, a jeżeli nie jest to możliwe z przyczyn technologicznych lub nie jest uzasadnione z przyczyn ekologicznych lub ekonomicznych – poddaniu innym procesom odzysku.
4. Przez recykling rozumie się także recykling organiczny polegający na obróbce tlenowej, w tym kompostowaniu, lub obróbce beztlenowej odpadów, które ulegają rozkładowi biologicznemu w kontrolowanych warunkach przy wykorzystaniu mikroorganizmów, w wyniku, której powstaje materia organiczna lub metan; składowanie na składowisku odpadów nie jest traktowane, jako recykling organiczny.
5. Odpady, których poddanie odzyskowi nie było możliwe z przyczyn, o których mowa w ust. 3, posiadacz odpadów jest obowiązany unieszkodliwiać.
6. Składowane powinny być wyłącznie te odpady, których unieszkodliwienie w inny sposób było niemożliwe z przyczyn, o których mowa w ust. 3
7. Unieszkodliwianiu poddaje się te odpady, z których uprzednio wysegregowano odpady nadające się do odzysku”.
Zgodnie z Dyrektywą 91/156 EEC od roku 2002 w krajach Unii Europejskiej zabronione jest składowanie odpadów bez wcześniejszego ich przetworzenia. Podstawowymi kierunkami działań będzie zmniejszanie ilości odpadów do wywiezienia poprzez selektywną zbiórkę i zagospodarowanie odpadów oraz stworzenie nowoczesnych zakładów wykorzystujących i unieszkodliwiających odpady.
Rozwiązania dotyczące gospodarki odpadami w gminie zostały przyjęte Uchwałą nr XIV/79/19 Rady Gminy Orońsko z dnia 15 listopada 2019 w sprawie zmiany Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Orońsko stanowiącego załącznik do uchwały Nr XXII/118/16 Rady Gminy Orońsko.

6.9.2. Odpady komunalne

Zbiórka odpadów gromadzonych w sposób selektywny i nieselektywny na terenie gminy Orońsko od 2020 roku jest realizowana przez Usługi Ekologiczne „EKO-JAS” Krzysztof Janas, Garno ul. Kasztanowa 21; 26-625 Wolanów. Do gromadzenia odpadów wytwarzanych w gospodarstwach domowych, w sposób selektywny wykorzystywane są worki o poj.120 dm^3 i pojemniki siatkowe (poj. 2,2 m^3). Odpady zmieszane (niesegregowane) z terenu gminy są przekazywane do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (tzw. RIPOK) „Radkom” w Radomiu, ul. Witosa 94. Odpady zebrane w sposób selektywny przekazywane są do firmy Radkom w Radomiu oraz innych podmiotów przetwarzających takie odpady lub przekazujących do dalszego zagospodarowania zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami określoną w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2021 r. poz. 779 z pózn. zm.).

Tabela 27. Zestawienie ilości zebranych zmieszanych odpadów komunalnych na terenie gminy Orońsko w latach 2016 – 2019

	2016	2017	2018	2019
Orońsko	**Ilość [Mg]**			
	318,24	395,68	381,58	451,50

Źródło: UG Orońsko

Największą ilość odpadów zebrano na terenie gminy w 2019 roku, natomiast najmniejszą w 2016 roku. W latach 2016 – 2019 odnotowano na terenie gminy wzrost ilości zebranych odpadów o 133,36 Mg.

Tabela 28. Zestawienie ilości zebranych selektywnie odpadów wielkogabarytowych i zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego na terenie gminy Orońsko w latach 2016 – 2019

	2016	2017	2018	2019
Orońsko	**Ilość [Mg]**			
	-	259,02	297,28	383,14

Źródło: UG Orońsko

Największą ilość odpadów zebranych selektywnie na terenie gminy stwierdzono w 2019 roku, natomiast najmniejszą w 2017 roku, co potwierdza wzrost o 124,12 Mg.

W miejscowości Orońsko użytkowany jest Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK).
Zgodnie z obowiązującym Regulaminem utrzymania czystości i porządku odpady komunalne gromadzone w sposób nieselektywny i selektywny na terenie gminy Orońsko były odbierane co najmniej raz w miesiącu.

6.9.2. Odpady niebezpieczne wytworzone w sektorze komunalnym

Na terenie gminy odpady niebezpieczne są zbierane w PSZOK. Ponadto przeterminowane leki można było wrzucać do pojemników znajdujących się w Ośrodku Zdrowia natomiast zużyte baterie w Urzędzie Gminy Orońsko i placówkach oświatowych.
Według stanu na dzień 31.12.2020 r. na terenie Gminy Orońsko usunięto 225,610 Mg wyrobów zawierających azbest, należących do osób fizycznych.

6.9.3 Składowisko odpadów

Na terenie miejscowości Guzów znajduje się nieczynne składowisko odpadów komunalnych, które zostało w 2021 roku poddane zamknięciu i rekultywacji. W rejonie obiektu prowadzony jest monitoring środowiska.

6.9.4. Podsumowanie

Zdecydowana większość odpadów jest gromadzona na terenie gminy w formie zmieszanej w workach i pojemnikach, a system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych jest wciąż udoskonalany, w tym odpadów niebezpiecznych. Celem zmian jest doprowadzenie do zwiększenia ilości odzyskiwanych surowców wtórnych, a także odpadów niebezpiecznych przy wykorzystaniu PSZOK.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Objęcie system odbioru odpadów komunalnych mieszkańców na terenie gminy	Spalanie odpadów w paleniskach domowych
Funkcjonowanie PSZOK	Znaczący udział odpadów zbieranych nieselektywnie

Szanse	Zagrożenie
Wzrost udziału odpadów zbieranych selektywnie	Powstawanie „dzikich” wysypisk odpadów

Źródło : opracowanie własne

6.10. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Zagrożenia dla środowiska naturalnego mogą stanowić również awarie lub katastrofy. Potencjalne zagrożenie na terenie gminy Orońsko stwarzają:

- transport drogą ekspresową S7 (w tym materiałów niebezpiecznych),
- linią kolejową,
- okresowe i miejscowe zanieczyszczenia wód rzek i zbiorników wodnych.

Najbardziej realne zagrożenie dla środowiska stanowią awarie w transporcie drogowym i możliwość wystąpienia zdarzeń drogowych skutkujących wyciekiem substancji toksycznych i niebezpiecznych o właściwościach palnych i wybuchowych np.: przewóz kwasu chloru, etyliny, oleju opałowego itp. W Starostwie Powiatowym w Szydłowcu funkcjonuje Powiatowy Zespół Reagowania Kryzysowego, w zakresie jego obowiązków jest monitorowanie potencjalnych zagrożeń, przeciwdziałanie im oraz koordynacja działań m.in. w gminie Orońsko

7. DZIAŁALNOŚĆ SAMORZĄDU GMINY W LATACH 2016 - 2019

Głównymi źródłami dochodów gminy Orońsko są: subwencje, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych i dochody własne: podatek od nieruchomości, podatek rolny i leśny i od środków transportowych.

Tabela 29. Struktura dochodów budżetu Gminy Orońsko w latach 2016 - 2019

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Dochody ogółem [zł]	282 264,32	572 495,95	1 672 818,29	2 088 364,6

Źródło: GUS

Dochody Gminy w latach 2016 – 2019 wahają się od 282 264,32 do 2 088 364,6 zł., co potwierdza wzrost o 1 806 100,28 zł.

7.1. Wydatki

Wydatki Gminy w latach 2016–2019 wynosiły od 22 523 214,18 do 28 575 069,31 zł., co potwierdza wzrost o 6 051 855,13 zł.
W przeliczeniu na 1 – mieszkańca wydatki w latach 2016–2019 wynosiły od 3 761,39 do 4 785,6 zł., co potwierdza wzrost o 1 024,21 zł.

Tabela 30. Wykonanie budżetu wydatków Gminy Orońsko w latach 2016 - 2019

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Wydatki [zł.]	22 523 214,18	23 670 506,34	26 964 569,13	28 575 069,31
Wydatki [mieszkaniec/rok]	3 761,39	3 979,57	4 560,99	4 785,6

Źródło: GUS

7.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska

Działania inwestycyjne Gminy Orońsko z zakresu ochrony środowiska dotyczyły głównie ochrony wód. Na w/w cele były zaciągane preferencyjne kredyty z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Środki przeznaczane na ochronę środowiska pochodziły jednak głównie z budżetu gminy.

Tabela 31. Nakłady na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w latach 2016 – 2019 w Gminie Orońsko (według najważniejszych inwestycji)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Wydatki ogółem	996 913,45	1 198 517,12	2 501 988,27	3 425 604,57

Źródło; GUS, UG Orońsko

W latach 2016 – 2019 nastąpił wzrost wydatków o 2 428 691,12 zł. na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w gminie.

Inwestycje w ochronie środowiska dotyczyły głównie finansowania przez gminę w minionych (4) latach:

- rozbudowy kanalizacji sanitarnej,
- modernizacji hydroforni w Dobrucie – montaż filtrów do odżelaziania i odmanganiania wody oraz zestawu hydroforowego,
- modernizacji oczyszczalni ścieków w Łaziskach – montaż prasy taśmowej do odwadniania osadów ściekowych,
- rozbudowy dróg gminnych,

- rozbudowy odnawialnych źródeł energii – instalacje fotowoltaiczne (Oczyszczalnie ścieków w Orońsku i Łaziskach, PSP Orońsko, budynek Przedszkola i Klubu Sportowego w Orońsku),
- dofinansowania (uzyskanie dotacji) do budowy instalacji OZE dla odbiorców indywidualnych:
  - instalacji fotowoltaicznych – 122 szt.,
  - pieców na biomasę – 19 szt.,
  - instalacji solarnej – 12 szt.,
  - pomp c.w.u. – 16 szt.,
  - pomp c.o. + c.w.u. – 6 szt.
- termomodernizacji budynków:
  - budynek mieszkalny (lokale socjalne) przy ul. Wesołej w Orońsku,
  - budynek Przedszkola w Tomaszowie.

8. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA, ZADANIA I ICH FINANSOWANIE

8.1. Założenia strategii rozwoju Gminy

W ramach opracowania Programu Ochrony Środowiska dla gminy Orońsko sporządzono analizę SWOT dla sfery ekologicznej gminy w oparciu o zapisy Strategii Rozwoju Gminy Orońsko [2016] :

Tabela 32. Mocne i słabe strony sfery ekologicznej gminy Orońsko

Mocne strony	Słabe strony
✓ Położenie Gminy przy drodze woj. nr 735 i drodze ekspresowej 7, bliskość dużych miast, dobra dostępność komunikacyjna, zasób terenów z potencjałem inwestycyjnym, ✓ Czyste środowisko (brak przemysłu uciążliwego, gospodarstwa ekologiczne i agroturystyczne), ✓ Funkcjonująca oczyszczalnia ścieków	✓ Rolniczy charakter Gminy [spadek ilości funkcjonujących gospodarstw rolnych, niska opłacalność rolnictwa, rozdrobnienie gospodarstw], ✓ Niski standard infrastruktury technicznej - brak sieci kanalizacyjnej i gazowe, ✓ Zły stan techniczny infrastruktury drogowej – powiatowej i gminnej,

Źródło: Strategia [2016]

8.2. Cele programu ochrony środowiska

Celami realizacji programu ochrony środowiska jest poprawa stanu i ochrona środowiska przy jednoczesnym zapewnieniu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Po przeprowadzeniu analizy stanu środowiska wyznaczono cele oraz określono zadania, których realizacja przełoży się na poprawę stanu środowiska w gminie. Ww. cele i zadania zostały opisane w tabeli 33 i 34.

Tabela 33. Obszary, cele, kierunki interwencji i zadania

Zadania priorytetowe na lata 2021 – 2024

Lp	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko /możliwość nieotrzymania dofinansowania
			Nazwa źródło danych	Wartość bazowa (2019)	Wartość docelowa				
1	Gospodarka wodno - ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba oczyszczalni przydomowych (UG) [szt.]	8	23	Zwiększenie ilości oczyszczanych ścieków	Budowa oczyszczalni ścieków	Gmina	
2	Gospodarka wodno - ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba przyłączy do sieci (GUS, UG) [szt.]	1715	1850	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej	Budowa przyłączy do kanalizacji sanitarnej	Gmina	
3	Gospodarka wodno - ściekowa	Poprawa jakości wód	Długość kanalizacji (GUS, UG) [km]	7,91	10	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej	Budowa kanalizacji	Gmina	
4	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Liczba jednostek oświetlenia poddanych wymianie (UG) [szt.]	800	850	Zmniejszenie emisji punktowej	Realizacja obowiązku oszczędności energii przez jednostki sektora publicznego - od 2017 r. stosowana jest technologia oświetlenia (żarówki led)	Gmina	-
5	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Długość sieci gazowej(GUS) [m]	0	0	Zmniejszenie niskiej emisji	Gazyfikacja gminy	ZG	
6	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Opracowanie/ aktualizacja PGNE (UG) [szt.]	0	1	Zmniejszenie niskiej emisji	Opracowanie planu gospodarki niskoemisyjnej	Gmina	
7	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Wymiana pieców grzewczych (UG) [szt.]	0	1	Zmniejszenie niskiej emisji	Wymiana kotłów grzewczych na ekologiczne	Gmina, mieszkańcy	
8	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Termomodernizacja budynków (UG) [szt.]	0	1	Zmniejszenie niskiej emisji	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	Gmina	
9	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko	Długość nowo wybudowanych / zmodernizowanych dróg (UG) [km]	0	0	Zmniejszenie emisji liniowej	Modernizacja / budowa dróg gminnych w miejscowościach	Gmina	
10	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko	Długość nowo wybudowanych / zmodernizowanych dróg (UG) [km]	0	0	Zmniejszenie emisji liniowej	Modernizacja / budowa dróg powiatowych w miejscowościach: Wolanów-Orońsko (Guzów)-Wolanów Mniszek – Łaziską – Orońsko - Łaziską	PZD	

Lp	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko /możliwość nieotrzymania dofinansowania
			Nazwa źródło danych	Wartość bazowa (2019)	Wartość docelowa				
11	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Wzrost wykorzystania energii odnawialnej	Liczba działań edukacyjnych (UG) [szt.]	2	2	Zwiększenie świadomości proekologicznej	Popularyzacja odnawialnych źródeł energii	Gmina	
12	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Długość zmodernizowanych linii NN- SN (PGE) [km]	(0,611)	bd.	Zmniejszenie strat na sieci	Modernizacja sieci	PGE	
13	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Długość zmodernizowanych linii WN (PGE) [km]	bd.	bd.	Zmniejszenie strat na sieci	Modernizacja sieci	PSE	
14	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Liczba jednostek OZE (UG) [szt.]	4	8	Zmniejszenie niskiej emisji	Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii na budynkach użyteczności publicznej	Gmina	
15	Ograniczenie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego	Minimalizacja oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego	Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (UG) [szt.]	1	1	Ograniczenie miejsc lokalizacji GSM i przebiegu sieci elektroenergetycznych	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia pól elektromagnetycznych	Gmina	
16	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Liczba "dzikich" wysypisk (UG) [szt.]	0	0	Minimalizacja negatywnego wpływu nielegalnego składowania odpadów na środowisko	Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów	Gmina	
17	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Ilość usuniętego azbestu (UG) [Mg]/liczba aktualizacja programu usuwania azbestu (UG) [Mg]	211	300	Zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych na budynkach zabudowy mieszkalnej i obiektach użyteczności publicznej	Usuwania wyrobów azbestowych /aktualizacja programu usuwania wyrobów azbestowych	Gmina	-
18	Gospodarowanie wodami	Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę	Długość sieci (GUS, um) [km]	95,14	100	Rozbudowa sieci wodociągowej	Przedłużenie / modernizacja sieci wodociągowej	Gmina	
19	Gospodarowanie wodami	Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę	Liczba przyłączy do sieci (UG) [szt.]	1715	1850	Rozbudowa sieci wodociągowej	Budowa przyłączy do sieci wodociągowej	Gmina	
20	Gospodarowanie wodami	Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę	Ilość ujmowanej wody (UG) [dam^3]	284,4	350	Zwiększenie ilości ujmowanej wody	Rozbudowa ujęć wody	Gmina	-

Lp	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko /możliwość nieotrzymania dofinansowania
			Nazwa źródło danych	Wartość bazowa (2019)	Wartość docelowa				
21	Gospodarowanie wodami	Ochrona przeciwpowodziowa	Długość uregulowanych rzek i potoków (PGWWP) [km]	(23,7)	(26,25)	Regulacja stosunków wodnych	Roboty konserwacyjne na rzekach: Młynówka, Szabasówka, Garlica	PGWWP	-
22	Zasoby przyrodnicze	Utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych	Pomniki przyrody (UG) [szt.]	7	7	Ochrona zasobów przyrodniczych	Pielęgnacja pomników przyrody	Gmina	
23	Zagrożenia poważnymi awariami	Ochrona przeciwpożarowa	Liczba podjętych działań (Nadleśnictwo, um) [szt.]	2	4	Propagacja przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu	Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu	Nadleśnictwo (Szydłowiec), Gmina	-
24	Zagrożenia poważnymi awariami	Ochrona przeciwpożarowa	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć (UG) [szt.]	2	2	Wsparcie techniczne jednostek straży pożarnej	Doposażenie techniczne jednostek straży pożarnej	Gmina	-
25	Edukacja ekologiczna	Kształtowanie postaw i zachowań zgodnych z zasadami ekorozwoju	Liczba podjętych działań (UG) [szt.]	3	3	Edukacja na wszystkich poziomach edukacji w placówkach oświatowych	Szerzenie wiedzy ekologicznej na wszystkich poziomach edukacji	Gmina	-
26	Edukacja ekologiczna	Wiedza ekologiczna, jako ważny czynnik w procesie zarządzania	Liczba podjętych działań (um, MODR) [szt.]	2	2	Ochrona powierzchni ziemi	Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej	UG, MODR	-

Źródło; UG Orońsko

Tabela 34. Obszary, cele, kierunki interwencji i zadania priorytetowe na lata 2025 – 2028

Zadania priorytetowe

L.p.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko
			Nazwa źródło danych	Wartość bazowa (2024)	Wartość docelowa				
1	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko	Budowa ścieżek rowerowych (UG) [km]	2	4	Zmniejszenie emisji liniowej	Budowa ścieżek rowerowych	Gmina	
2	Gospodarka wodno - ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba ujęć wody(UG) [szt.]	3	3	Poprawa jakości ujmowanej wody	Modernizacja ujęć wody	Gmina	-
3	Gospodarka wodno - ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba nowych oczyszczalni ścieków (UG, GUS) [szt.]	0	0	Budowa instalacji do oczyszczania ścieków	Budowa oczyszczalni ścieków	Gmina	
4	Gospodarka wodno - ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba oczyszczalni przydomowych (UG) [szt.]	23	60	Budowa instalacji do oczyszczania ścieków w zabudowie rozproszonej	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków ;	Indywidualni mieszkańcy	-
5	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Ilość usuniętego azbestu (UG) [Mg]/liczba zaktualizowanych programów usuwania azbestu (UG) [szt.]	300	450	Zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych na budynkach zabudowy mieszkalnej i obiektach użyteczności publicznej	Usuwania wyrobów azbestowych /aktualizacja programu usuwania wyrobów azbestowych	Miasto	-

Źródło; UG Orońsko

9. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA

9.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska

Zarządzanie ochroną środowiska powinno opierać się na następujących zasadach, wynikających z polityki ekologicznej Polski i Unii Europejskiej:

- zasada przezorności
- zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi
- zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego
- zasada regionalizacji
- zasada uspołecznienia
- zasada „zanieczyszczający płaci”
- zasada prewencji
- zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT)
- zasada subsydiarności
- zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

Na szczeblu gminnym zarządzanie ochroną środowiska dotyczy zadań własnych Gminy oraz koordynacji zadań realizowanych przez, jednostki organizacyjne, podmioty gospodarcze - uznanych za ważne dla stanu środowiska naturalnego w gminach.
W realizacji Programu uczestniczą:

- podmioty prowadzące działania organizacyjne i zarządzające programem,
- podmioty uczestniczące w realizacji poszczególnych zadań,
- jednostki kontrolujące realizację Programu oraz efekty,
- mieszkańcy gminy, jako końcowy beneficjent Programu.

Organem odpowiedzialnym za realizację Programu jest Wójt Gminy, zobowiązany do składania cyklicznych raportów Radzie Gminy. Realizacja Programu wymaga współdziałania z organami administracji rządowej i samorządowej (szczebla wojewódzkiego, gmin wchodzących w skład powiatu), administracji specjalnej, w kompetencjach, której znajdują się sprawy kontroli stanu środowiska.

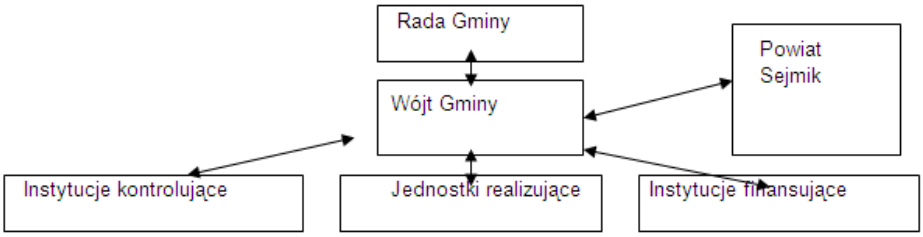

Rysunek 3. Schemat zarządzania w ochronie środowiska na szczeblu gminnym

9.2. Instrumenty zarządzania środowiskiem

Do instrumentów zarządzania środowiskiem zaliczane są:

- instrumenty prawne – ustawy i rozporządzenia, dających odpowiednie kompetencje organom administracji rządowej i samorządowej oraz organom administracji specjalnej,
- instrumenty finansowe – opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska, administracyjne kary pieniężne, fundusze celowe,
- instrumenty społeczne – współdziałanie i partnerstwo, edukacja ekologiczna, komunikacja społeczna,
- instrumenty strukturalne – strategie i programy wdrożeniowe.

9.3. Wdrażanie programu

9.3.1. Środki finansowe na realizację programu

Na wdrażanie Programu mogą być przeznaczone:

- ✓ środki własne,
- ✓ kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,
- ✓ kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin i powiatów,
- ✓ obligacje,
- ✓ dotacje z funduszy krajowych i zagranicznych.

Podstawowymi źródłami środków zewnętrznych, z których mogą korzystać samorządy dla realizacji programów ochrony środowiska to:

- ✓ Budżet Państwa
- ✓ Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Narodowy, Wojewódzki)
- ✓ Fundusze UE

- Źródła krajowe

Własne środki samorządu terytorialnego

Własne środki są niezbędne do uzyskania niektórych dotacji. Fundusze samorządu terytorialnego pochodzą ze środków, takich jak: podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Fundusze takie wspierają realizację inwestycji ekologicznych. Przeznaczone są także na: edukację ekologiczną, opracowania naukowo - badawcze i ekspertyzy dotyczące zagadnień związanych z ochroną środowiska.
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej finansuje przedsięwzięcia, które są podejmowane w związku z koniecznością wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej. Fundusz stosuje trzy formy dofinansowania: finansowanie pożyczkowe, dotacyjne i kapitałowe.
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dofinansowuje pożyczki z opcją częściowego umorzenia i dotacje na realizację zadań dotyczących:
- ochrony wód i gospodarki wodnej,
- ochrony atmosfery, w tym likwidacja niskiej emisji,
- ochrony powierzchni ziemi,
- przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska,
- edukacji ekologicznej,
- ochrony przyrody,
- monitoringu środowiska.

- Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK)

BGK udziela kredytów przeznaczonych na częściowe sfinansowanie przygotowanych przez samorządy inwestycji z zakresu termomodernizacji obiektów. Przewiduje też premie termomodernizacyjne za przedsięwzięcia, w wyniku, których następuje zmniejszenie rocznego zapotrzebowania na energię dostarczaną do budynków. Stosuje dopłaty ze środków budżetowych do oprocentowania kredytów udzielonych na usuwanie skutków: powodzi, osuwisk ziemnych, huraganów.

Z programu mogą skorzystać właściciele i zarządcy lokali mieszkalnych, budynków mieszkalnych oraz obiektów infrastruktury technicznej towarzyszącej budownictwu mieszkaniowemu.

- Samorządowy Program Pożyczkowy (SPP)

SPP jest adresowany do gmin i powiatów, które chcą realizować inwestycje infrastrukturalne na terenach wiejskich. Pożyczki udzielane są bez prowizji i dodatkowych opłat m.in. na zadania dotyczące zaopatrzenia wsi w wodę oraz budowę i remont dróg gminnych i powiatowych. Konkurs na udzielenie preferencyjnej pożyczki przeprowadzany jest przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej.

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)

ARiMR udziela dopłat do upraw roślin energetycznych oraz kredytów na realizacje przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa. Pomoc jest realizowana jest w formie dopłat do oprocentowania oraz gwarancji i poręczeń oraz spłaty preferencyjnych kredytów inwestycyjnych i klęskowych, dofinansowania kosztów ponoszonych przez producentów rolnych na utylizację padłych zwierząt, dofinansowanie kosztów poniesionych na przygotowanie wniosku o rejestrację nazw i oznaczeń geograficznych pierwotnych produktów rolnych.

- Kredyty preferencyjne

Są udzielane przez Bank Ochrony Środowiska S.A. na inwestycje proekologiczne bez możliwości umorzenia. Dotyczy to m.in. zakupu lub montażu urządzeń służących ochronie środowiska oraz z zakresu termomodernizacji. Beneficjentami mogą być jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy i in. podmioty.

- Kredyty komercyjne

Nie należy traktować kredytów komercyjnych, jako podstawowe źródło finansowania inwestycji. Ze względu na oprocentowanie, powinny stanowić jedynie uzupełnienie środków z pożyczek preferencyjnych.

- Własne środki inwestorów prywatnych

Koszty niektórych inwestycji pokrywają z własnych środków podmioty gospodarcze i prywatni inwestorzy. Inwestycje finansowane przez podmioty gospodarcze mogą być dofinansowane z kredytów komercyjnych i funduszy ochrony środowiska.

- Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych − wspólna nazwa dwóch następujących po sobie programów wieloletnich, mających na celu udzielanie jednostkom samorządu terytorialnego dotacji celowych z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych w zakresie przebudowy, budowy lub remontów dróg powiatowych i gminnych. Nadzór nad realizacją programu sprawuje minister właściwy do spraw administracji publicznej.

- Źródła zagraniczne

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ)

Program wskazuje krajowe cele w obszarze rozwoju zrównoważonego przy zachowaniu spójności i równowagi pomiędzy działaniami inwestycyjnymi w zakresie niezbędnej infrastruktury oraz wsparcia skierowanego do wybranych obszarów gospodarki. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 został zatwierdzony przez Komisję Europejską decyzją z dnia 16 grudnia 2014 r. W ramach POIiŚ przewiduje się dziewięć merytorycznych osi priorytetowych (finansowanych z FS i EFRR) oraz jedną oś dedykowaną

działaniom w zakresie pomocy technicznej (finansowaną w całości z FS) na rzecz całego POIiŚ:

Oś priorytetowa I Zmniejszenie emisyjności gospodarki
Działania 1.3 Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach
Oś priorytetowa II Ochrona środowiska w tym adaptacja do zmian klimatu
Działania 2.2 Gospodarka odpadami komunalnymi
Działania 2.3 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach
Działania 2.4 Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna
Działanie 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020 (PO WM 2014-2020)

PO WM 2014-2020 jest programem finansowanym z dwóch funduszy europejskich: EFRR oraz EFS. Działania Programu zaprojektowane zostały w taki sposób, aby skierować największą pulę środków na wsparcie obszarów najskuteczniej realizujących cele i rezultaty określone w Programie. Położony został nacisk na zapewnienie efektywności i skuteczności przedsięwzięć, komplementarności projektów infrastrukturalnych i projektów miękkich przy zachowaniu zasady koncentracji CT. Uzasadnienie alokacji dla każdego CT i PI, zgodnie z wymogami koncentracji tematycznej, ugruntowane zostało w wynikach ewaluacji ex-ante.
Trzecim celem strategicznym Programu jest wspieranie działań wzmacniających zrównoważony rozwój środowiska na Mazowszu przede wszystkim dzięki interwencjom przewidzianym w ramach CT 5-6 i 9 (13% alokacji EFRR) oraz wsparcie inwestycji transportowych finansowanych w CT 7 (24% alokacji EFRR).

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 (PROW)

Celem głównym PROW 2014 – 2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Planuje się, że łączne środki publiczne przeznaczone na realizację PROW 2014-2020 wyniosą 13 513 295 000 euro, w tym: 8 598 280 814 z budżetu UE (EFRROW) i 4 915 014 186 euro wkładu krajowego. W ramach PROW 2014-2020 będzie realizowanych łącznie 15 działań.
Pomoc finansowa ze środków Programu będzie skierowana głównie do sektora rolnego.

- Środki Norweskie i EOG

W dniu 10 czerwca 2011 r. podpisano Memorandum of Understanding dotyczące Norweskiego Mechanizmu Finansowego, natomiast 17 czerwca 2011 r. Memorandum of Understanding dotyczące Mechanizmu Finansowego EOG.
Państwami-beneficjentami jest dwanaście nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej oraz Portugalia, Grecja i Hiszpania. Łączna kwota wsparcia wynosi 1,788 mld euro, z czego dla Polski przeznaczono 32 proc. – 578 mln euro.
Zgodnie z systemem wdrażania, ustalonym przez państwa-darczyńców, dla każdego obszaru tematycznego został przygotowany program operacyjny.
Finansowane w ramach programu są projekty dotyczące:
- Ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów.
- Wzmocnienia monitoringu środowiska oraz działań kontrolnych.
- Oszczędzania energii i promowanie odnawialnych źródeł energii.

- Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, tzw. Fundusz Szwajcarski

Fundusz Szwajcarski jest formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Szwajcarię Polsce i dziewięciu innym państwom członkowskim Unii Europejskiej, które przystąpiły do niej 1.05.2004 r. Na mocy umów międzynarodowych ponad 1 mld franków szwajcarskich przyznanych zostało 10 nowym państwom członkowskim. Dla Polski Fundusz Szwajcarski przewiduje niemal połowę środków.
W ramach Funduszu Szwajcarskiego wyróżniamy 4 obszary priorytetowe:
• Priorytet 1 Bezpieczeństwo, stabilność, wsparcie reform
• Priorytet 2. Środowisko i infrastruktura
• Priorytet 3. Sektor prywatny
• Priorytet 4. Rozwój społeczny i zasobów ludzkich.
W ramach Priorytetu 2. Środowisko i Infrastruktura" realizowane są następujące obszary tematyczne:
I. Odbudowa, remont, przebudowa i rozbudowa podstawowej infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska.
II Różnorodność biologiczna ochrona ekosystemów oraz wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych.

- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (POIG)

Rolą POIG jest wsparcie rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw oraz konkurencyjności polskiej gospodarki. W ramach programu dotowane będą projekty innowacyjne w skali kraju lub na poziomie międzynarodowym. Mają być one związane głównie z zastosowaniem nowych rozwiązań technologicznych, produktów, usług czy organizacji. POIG, ma ułatwić dostęp do finansowania innowacyjnych przedsięwzięć podejmowanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa, ponadto ma zachęcić firmy do prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, transferu rozwiązań z sektora nauki do biznesu.

- Europejski Fundusz Efektywności Energetycznej (EFEE)

EFEE (*z ang. European Energy Efficiency Fund*) będzie pomagał krajom członkowskim w wypełnieniu celów pakietu klimatyczno-energetycznego. O jego powstaniu zdecydowały w grudniu 2010 r. Parlament Europejski i Rada UE. EFEE zapewnia w szczególności instrumenty finansowe na publiczne projekty z zakresu efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, które są realizowane na terenie Unii Europejskiej. Jest to jeden z najważniejszych instrumentów dla rozwoju zrównoważonej energetyki, wspierający inwestycje w dwojaki sposób: albo bezpośrednio je finansując, albo wspierając je poprzez instytucje finansowe.

- Program LIFE

Program LIFE to jedyny instrument finansowy Unii Europejskiej poświęcony wyłącznie współfinansowaniu projektów z dziedziny ochrony środowiska i klimatu. Jego głównym celem jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja unijnej polityki w tym zakresie, a także identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących środowiska, w tym przyrody.
W ciągu ponad 20 lat funkcjonowania programu dofinansowanie z Komisji Europejskiej uzyskało blisko 4 180 projektów z całej Europy, w tym 69 z Polski. Obecny Program LIFE-program działań na rzecz środowiska i klimatu, obejmujący perspektywę finansową 2014-2020.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej od 2008 roku pełni rolę Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE oraz wspiera polskich Wnioskodawców proponując nowatorski i jedyny w Europie program dodatkowego współfinansowania projektów.

9.4. Koszty realizacji przedsięwzięć

Kalkulacja szacunkowych kosztów realizacji programów została przeprowadzona w oparciu o plany inwestycyjne Gminy oraz koszty inwestycji i działań realizowanych przez tę jednostkę. Należy nadmienić, iż zaplanowane wydatkowanie środków na ochronę środowiska w latach 2021-2024 i 2025-2028 wpłynie na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w ochronie środowiska na terenie gminy (tab.35).
Źródłami finansowania poszczególnych zadań będą głównie:

- Środki własne z budżetu Gminy na dany rok,
- Pomoc z budżetu państwa,
- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Środki zagraniczne,
- Fundacje i fundusze wspierające ochronę środowiska,
- inne.

Tabela 35. Harmonogram zadań wraz z ich finansowaniem

Szacunek kosztów na lata 2021-2028

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowy koszt [tys. zł]									Źródła finansowania
				2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Razem 2021 - 2028	
1.	Gospodarka wodno - ściekowa	Budowa kanalizacji sanitarnej	Gmina	1 917	2 817	-	-	-	-	-	-	4 734	Budżet Gminy
2.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Modernizacja/przebudowa dróg gminnych,	Gmina	2 096	4 461	-	-	-	-	-	-	6 557	Budżet Gminy
3.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Optymalizacja oświetlenia ulicznego	Gmina	-	53	26	-	-	-	-	-	78	Budżet Gminy
4.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii na budynkach użyteczności publicznej	Gmina	20	80	-	-	-	-	-	-	20	Budżet Gminy
6.	Gospodarowanie wodami	Modernizacja ujęć/ stacji uzdatniania wody	Gmina	36	200	-	-	-	-	-	-	236	Budżet Gminy
7.	Gospodarowanie wodami	Rozbudowa ujęć wody	Gmina	197	120	-	-	-	-	-	-	317	Budżet Gminy
8.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Usuwania wyrobów azbestowych /aktualizacja programu usuwania wyrobów azbestowych	Gmina	-	50	-	-	-	-	-	-	50	Budżet Gminy
9.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Prowadzenie monitoringu składowiska odpadów	Gmina	12	15	15	15	20	20	20	20	137	Budżet Gminy
10.	Zagrożenia poważnymi awariami	Doposażenie techniczne jednostek straży pożarnej	Gmina	93	-	-	-	-	-	-	-	93	Budżet Gminy

Źródło; UG Orońsko wg. Prognozy Wieloletniej

10. MONITORING, EWALUACJA I SPRAWOZDAWCZOŚĆ Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

10.1. MONITORING

Osiągnięcie celów, wyznaczonych w Programie Ochrony Środowiska wymaga prowadzenia bieżącego monitoringu przebiegu realizacji Programu. Stały monitoring umożliwia ocenę skuteczności podejmowanych działań oraz wprowadzanie – w razie wystąpienia takiej konieczności – odpowiednich korekt.

Tabela 36. Harmonogram działań monitorujących Program

Działanie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Monitoring stanu środowiska	X	X	X	X	X	X	X	X
Raporty z realizacji programu			X		X		X	
Aktualizacja programu				X				X

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, organ wykonawczy Gminy sporządza, co 2 lata raport, a następnie przedstawia opracowany dokument radzie gminy. Zarówno program jak i raporty powinny zostać umieszczone na stronie internetowej Urzędu Gminy.

Wprowadzenie wskaźników środowiskowych ma na celu umożliwienie okresowej weryfikacji podejmowanych działań.

Tabela 37. Wzór harmonogramu realizacji zadań własnych wraz z ich finansowaniem w ramach Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Orońsko na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028

Obszar interwencji	Nazwa zadania			Wskaźnik				Źródło finansowania	Stopień wykonania zadania* [%]	Podmiot odpowiedzialny	Dodatkowa informacja o zadaniu
		Stan realizacji	Koszty poniesione	Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Wartość osiągnięta				
		□zrealizowano □ w trakcie realizacji □ nie zrealizowano									
		□zrealizowano □ w trakcie realizacji □ nie zrealizowano									

11. SPIS MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 802, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2020, poz. 283 z pózn.zm.).
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. 2018 r. nr 147 poz. 1259 z późn.zm.).
- Krajowy plan gospodarki odpadami 2022. Rada Ministrów (M.P z 2016 r. nr 88 poz. 784)
- Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032. Rada Ministrów. Warszawa. 2009.
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 (aktualizacja). Warszawa 2013.
- Strategia Rozwoju Gminy Orońsko na lata 2016 – 2022.
- Program malej retencji województwa mazowieckiego. Tom I. Sejmik Województwa Mazowieckiego. Warszawa. 2008
- Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla województwa mazowieckiego. Sejm Województwa Mazowieckiego. Warszawa. 2006
- Natura 2000 – Europejska sieć ekologiczna, 2002.
- Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022..
- Plan Gospodarki Odpadami dla województwa mazowieckiego 2024.
- Monitoring wód 2017 rok GIOŚ.
- Roczna ocena, jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za 2018 rok – GIOŚ. Warszawa 2019.
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Orońsko na lata 2014 – 2017 z perspektywą do roku 2021
- http://warszawa.rdos.gov.pl
- http://geoportal.pgi.gov.pl
- http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf
- https://bdl.stat.gov.pl

12. SPIS TABEL

Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według wybranych sekcji na terenie gminy Orońsko w 2020 roku 12
Tabela 2. Charakterystyka indywidualnych gospodarstw rolnych na terenie gminy Orońsko według siedziby gospodarstwa 12
Tabela 3. Szczegółowe dane demograficzne gminy Orońsko w 2020 roku 13
Tabela 4. Liczba mieszkańców gminy Orońsko w latach 2017-2020 13
Tabela 5. Przyrost naturalny (‰) w gminie Orońsko w latach 2017-2020 13
Tabela 6. Budynki mieszkalne w gminie Orońsko 2016-2019 13
Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe – wskaźniki 2019 rok 13
Tabela 8. Wykaz zbiorników wodnych na terenie gminy Orońsko[1] 14
Tabela 9. Wykaz odcinków dróg powiatowych na terenie gminy Orońsko 16
Tabela 10. Wykaz odcinków dróg gminnych na terenie gminy Orońsko 16
Tabela 11. Wykaz zabytków na terenie gminy Orońsko 18
Tabela 12. Stopień zwodociągowania powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2019 roku 22
Tabela 13. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości pobranej wody z instalacji wodociągowej i jej długości na terenie powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2019 roku 22
Tabela 14. Zużycie wody na terenie powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2019 roku w przeliczeniu na 1 – mieszkańca i korzystającego 23
Tabela 15. Wykaz miejscowości obsługiwanych przez ujęcia wody na terenie gminy Orońsko 23
Tabela 16. Zużycie wody na terenie gminy Orońsko w latach 2016 – 2019 23
Tabela 17. Długość poszczególnych cieków na terenie gminy Orońsko 24
Tabela 18. Stopień skanalizowania powiatu szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2019 roku .. 24
Tabela 19. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości ścieków odprowadzonych do kanalizacji sanitarnej i jej długości na terenie szydłowieckiego i gminy Orońsko w 2019 roku 24
Tabela 20. Zestawienie danych o ściekach odprowadzanych na oczyszczalnie w 2019 roku 24
Tabela 21. Klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony zdrowia 26
Tabela 22. Wynikowe klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony roślin 26
Tabela 23.Wykaz obiektów mogących pogorszyć stan środowiska na terenie gminy Orońsko 27
Tabela 24.Użytkowanie gruntów na terenie gminy Orońsko 28
Tabela 25. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq\ D}$ i $L_{Aeq\ N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby 30
Tabela 26. Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Orońsko 36
Tabela 27. Zestawienie ilości zebranych zmieszanych odpadów komunalnych na terenie gminy Orońsko w latach 2016 – 2019 39
Tabela 28. Zestawienie ilości zebranych selektywnie odpadów wielkogabarytowych i zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego na terenie gminy Orońsko w latach 2016 – 2019 39
Tabela 29. Struktura dochodów budżetu Gminy Orońsko w latach 2016 - 2019 41
Tabela 30. Wykonanie budżetu wydatków Gminy Orońsko w latach 2016 - 2019 41

Tabela 31. Nakłady na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w latach 2016 – 2019 w Gminie Orońsko (według najważniejszych inwestycji)..... 41
Tabela 32. Mocne i słabe strony sfery ekologicznej gminy Orońsko..... 43
Tabela 33. Obszary, cele, kierunki interwencji i zadania 44
Tabela 34. Obszary, cele, kierunki interwencji i zadania priorytetowe na lata 2025 – 2028.... 47
Tabela 35. Harmonogram zadań wraz z ich finansowaniem 54
Tabela 36. Harmonogram działań monitorujących Program..... 55
Tabela 37. Wzór harmonogramu realizacji zadań własnych wraz z ich finansowaniem w ramach Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Orońsko na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028..... 55

13. SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Granice administracyjne gminy Orońsko 12
Rysunek 2. Położenie GZWP nr 412 - 413 Zbiornik Goszczewice - Szydłowiec na terenie gminy Orońsko..... 15
Rysunek 3. Schemat zarządzania w ochronie środowiska na szczeblu gminnym 48